

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ČESKOSLOVENSKO-NĚMECKÉ VZTAHY PO NÁSTUPU ADOLFA HITLERA
K MOCI

Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.

Autor práce: Tereza Šimková

Studijní obor: Evropská teritoriální studia – ČR a německy mluvící země

Ročník: 3.

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 11. května 2015

.....
Tereza Šimková

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. et PaedDr. Markovi Šmídovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, připomínky, cenné rady a zkušenosti, které mi v průběhu zpracování předložené práce poskytl.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá proměnou československo-německých vztahů po roce 1933, kdy se v Německu k moci dostal Adolf Hitler. Cílem bakalářské práce je analýza a interpretace československo-německých vztahů ve 30. letech 20. století s důrazem na období let 1933-1935. Práce je rozdělena do tří kapitol, z nichž nerozsáhlejší je kapitola třetí, která se zabývá postojem československé vlády a politických elit země k situaci v Německu, vychází ze zpráv československého vyslance v Berlíně, z dokumentů německého ministerstva zahraničí a z novinových článků, které o událostech v období let 1933-1935 informovaly prosté občany Československé republiky.

Klíčová slova: 1933-1935; Československo; Německo; Adolf Hitler; československo-německé vztahy.

Annotation

Bachelor's thesis deals with change of Czechoslovakia-German relations after 1933, when Adolf Hitler became chancellor in Germany. The aim of bachelor's thesis is an analysis and an interpretation of Czechoslovak – German relations in 1930s 20th century, with the accent on short period from 1933 to 1935. The thesis is divided into three parts. The most important part is chapter 3, which focuses on the attitude of Czechoslovak government and political elites to situation in Germany, comes out from messages from Czechoslovak ambassador, who worked in Berlin, from documents of German Ministry of Foreign Affairs and from newspaper articles, which informed common people of Czechoslovak republic about events in a period of time 1933 -1935.

Key words: 1933-1935; Czechoslovakia; Germany; Adolf Hitler, Czechoslovak-German relations.

Obsah

Úvod.....	6
1 Adolf Hitler	8
1.1 Hitlerův život 1889-1924	8
1.2 Hitlerova cesta k moci.....	9
1.3 Hitlerův vstup do vrcholné politiky v letech 1933-1934	12
2 Československo-německé vztahy v letech 1918-1932	16
2.1 Zahraniční politika ČSR a Německa v letech 1918-1933 a jejich stýkání na mezinárodním poli	17
2.2 Třenice v každodenní politice ČSR-Německo	23
3 Československo-německé vztahy po nástupu A. Hitlera k moci	28
3.1 Československo-německé vztahy roku 1933	28
3.2 Československo-německé vztahy v roce 1934.....	45
3.3 Československo-německé vztahy roku 1935	58
Závěr	70
Seznam použitých pramenů a literatury.....	72

Úvod

Ve své bakalářské práci se věnuji československo-německým vztahům po lednu 1933, kdy se v Německu stal kancléřem Adolf Hitler. Tato událost ovlivnila nejen Německo, ale i sousední státy včetně Československé republiky. I přesto, že existuje značné množství literatury zabývající se Hitlerovou vládou, jeho vnitřní a zahraniční politikou, nebyla doposud velká pozornost věnována mezinárodním vztahům mezi nacistickým Německem a demokratickou Československou republikou. Z toho důvodu jsem se rozhodla věnovat přímo československo-německým vztahům a událostem, které je znatelně ovlivnily. Své bádání jsem vymezila obdobím let 1933–1935.

Bakalářská práce je založena na analýze československo-německých vztahů. Jejím úkolem je interpretace těchto vztahů s využitím dobových politických zpráv od československých vyslanců, politických dokumentů německé říšské vlády a novinových článků, jež jsou dostupné ve fondech Archivu Ministerstva zahraničních věcí v Praze. Ke zpracování své bakalářské práce jsem jako stěžejní prameny zvolila politické zprávy, které budou doplněny informacemi z pramenů zahraničních, tehdejšího tisku v Československu a v Německu a tištěných zdrojů nejen českých, ale i cizojazyčných, které vytvoří základní platformu předložené práce. Výše jmenované prameny jsou významným zdrojem informací, které výrazně pomohou ke zpracování tohoto tématu.

Předložená práce je rozdělena do tří kapitol, z nichž nejstěžejnější a nejobsáhlejší je kapitola třetí. První kapitola je věnována přehledu života Adolfa Hitlera, jeho soukromému životu, politické kariéře do srpna 1934, kdy se stal vůdcem Třetí říše. Jedná se o stručný přehled Hitlerova života, který považuji za nezbytný k pochopení situace v Evropě ve 30. letech 20. století.

Druhá část bakalářské práce je zaměřena na československo-německé vztahy v období let 1918–1932. Tuto část lze označit za určitý nástin charakteru československo-německých vztahů během prvních čtrnácti let existence samostatné československé demokratické republiky. Druhá kapitola slouží k ujasnění vztahů obou zemí před nástupem A. Hitlera k moci a bude užitečná pro pochopení, jaká byla situace mezi Československem a Německem před a po 30. lednu 1933.

Třetí kapitola je rozdělena do třech samostatných částí. Každá podkapitola se zaměřuje na vývoj československo-německých vztahů s ohledem na situaci na mezinárodním poli a na každodenní politické události, které vztahy mezi oběma státy ovlivňovaly. Stěžejní kapitola věnuje svou pozornost také postoji československé vlády

a československé veřejnosti k situaci v Německu a k událostem spjatých s nacistickou vládou říšského kancléře A. Hitlera. Jejím konečným cílem je analýza československo-německých vztahů v letech 1933–1935.

K metodám, které jsou v této diplomové práci použity, patří analyticko-syntetická metoda, komparace a hermeneutika.

S využitím všech získaných informací povede práce k ujasnění si vztahu a názoru československé vlády k nacistickému Německu, k jeho činům a přiblíží taktiku německé nacionálněsocialistické vlády, kterou vůči Československu zaujala na počátku 30. let 20. století.

Motivací zpracovat toto téma byl pro mne můj osobní zájem o dějiny československého a německé státu v první polovině 20. století a o vztahy mezi oběma jmenovanými státy, které nebyly doposud zpracovány v podrobnější podobě.

1 Adolf Hitler

Dříve, než se budu věnovat problematice česko-německých vztahů po roce 1933, je důležité ve stručnosti zmínit život samotného hybatele těchto let, Adolfa Hitlera, jeho cestu do politiky až po samotné uchopení moci „zvrát dějin“, kdy se A. Hitler stal říšským kancléřem v Německu a tím počala cesta k druhé světové válce.

1.1 Hitlerův život 1889-1924

Adolf Hitler (1889-1945) se narodil dne 20. dubna 1889 ve městě Brannau, které leží v Horním Rakousku.¹ Jeho otec byl celník a velmi chtěl, aby se jeho syn Adolf stal úředníkem jako on. A. Hitler nechtěl být jako otec, často mu odporoval, nesnesl podřizování se autoritám, což se také projevovalo ve škole. Jednoduše řečeno A. Hitler chtěl být pánem svého času.

Před smrtí své matky odešel A. Hitler do Vídně, kde chtěl studovat malířství. Tzv. Vídeňské období nebylo pro A. Hitlera zrovna příznivé, na svou vysněnou školu – Akademii výtvarného umění nebyl přijat, a k tomu mu ještě došly peníze. Bída, kterou ve Vídni zažíval, jej postupně čím dál tím více sblížovala se socialistickým hnutím, vytvářel se u něj odpor k aristokracii, monarchii, liberálům k marxistům.² V období, kdy A. Hitler pobýval ve Vídni, jej velmi ovlivnily spisy rakouského politika Georga von Schönerera (1842-1921). Georg von Schönerer byl antisemita a odsuzoval politický katolicismus. Lze se domnívat, že právě tyto spisy byly zárodkem Hitlerova smýšlení o novém dokonalém a všemohoucím Německu.³ Důležité je si uvědomit, že v této době ve Vídni žilo velké množství Čechů, Maďarů, Poláků a Židů. Vídeň byla tedy mnohonárodním městem, kde se velmi projevoval antisemitismus. V této době se ale ještě u A. Hitlera nenávist a odpor k Slovanům neobjevil, pouze se on sám obával, aby rychle rostoucí slovanské národy nepohltily německé obyvatelstvo.

Po roce 1913 se A. Hitler přestěhoval do Mnichova, kde v roce 1914 po vypuknutí válečného konfliktu vstoupil jako dobrovolník do bavorské armády. Po první světové válce, nechtěl Hitler uvěřit, že Německo prohrálo.⁴

¹ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopis*, Plzeň, 1995, str. 14.

² KERSHAW, Ian. *Hitler 1836-1945: Nemesis*, Praha, 2004, str. 54-60.

³ BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopis*, Plzeň, 1995, str. 17-21.

⁴ GISEVIUS, Hans Bernd. *Hitler*, Bratislava, 1991, ISBN: 80-220-0294-1, str. 13.

Rok po válce, v roce 1919, vstoupil A. Hitler do Německé dělnické strany (Deutsche Arbeitspartei, AD) pod vedením Antona Drexlera (1884-1942), který byl ohromen Hitlerovými řečnickými schopnostmi. Adolfu Hitlerovi se podařilo vylepšit image strany, díky svému řečnickému nadání a dokonalé propagaci.⁵ A. Hitlera lze zařadit do skupiny osobností světových dějin, které využili svých slov jakožto prostředku k jejich vzestupu. Tito lidé využívali svých řečnických dovedností k demonstraci jejich moci a potenciálního vlivu. Do této skupiny osobností zařazuje velké množství autorů vedle Hitlera i Napoleona I. a Vilém II. Pruský, poslední německý císař a pruský král. Můžeme tedy s jistotou říci, že Hitlerovy projevy sehrály důležitou roli při vzestupu, ale i pádu Třetí říše.⁶

V roce 1920 se Německá dělnická strana přejmenovala na Národněsocialistickou německou dělnickou stranu NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeitspartei), jejímž symbolem se stal rudý prapor s černým hákovým křížem (Hakenkreuz) v bílém poli. V únoru 1920 se A. Hitler podílel na vypracování stranického programu, jehož součástí bylo: odstoupení od Versaillské smlouvy, zrušení civilních práv Židů a vůdcovský princip strany. A. Hitler vnímal vůdce jako důležitou podmínku a předpoklad pro silnou zahraniční politiku, kterou dle jeho názoru lze uskutečnit jen skrze koncentraci více sil v rukou jedné osoby. I díky svému řečnickému nadání byl Adolf Hitler zvolen v červenci 1921 do čela NSDAP, kde získal diktátorské pravomoci. Lze tedy bez pochyby říci, že období 1919- 1921 bylo počátkem úspěšné Hitlerovy politické kariéry.⁷

1.2 Hitlerova cesta k moci

O období, kdy A. Hitler započal jeho cestu za získáním absolutní moci v Německu, píše mnoho autorů, kteří dopodrobna popisují nelehkou cestu budoucího vůdce Třetí říše. Ráda bych se zaměřila jen na ty nejdůležitější události v letech, během nichž se A. Hitler dostal k moci.

V listopadu 1923 se A. Hitler pokusil o puč. Jeho cílem bylo sesadit dosavadní vládu „komunistů a Židů“. A. Hitler chtěl využít situace v neklidném Německu. Avšak tento pokus o převzetí moci byl potlačen, A. Hitler byl zatčen a strana NSDAP

⁵ ZITELMANN Rainer, *Adolf Hitler a jeho cesta k moci*, Praha, 1993, ISBN 80-85622-27-0, str. 20.

⁶ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamation 1932 – 1945, Volume I.*, Würzburg, 1990, ISBN 0-86516-2271, str. 13.

⁷ BULLOCK, *Hitler a Stalin: paralelní životopis*, Plzeň, 1995, str. 142-154.

zakázána. Z vězení byl A. Hitler propuštěn již roku 1924 a o rok později v únoru 1925 se mu podařilo obnovit činnost strany NSDAP. Roku 1925 byl A. Hitler zbaven rakouského občanství a německé nedostal, zemské vlády včetně Bavorska a Pruska mu zakázaly veřejné projevy a to až do roku 1927 (v Prusku až do roku 1928). Po této zkušenosti se A. Hitler snažil získat moc tzv. legální cestou pomocí volebního vítězství, nikdy však neupustil od svých zásad týkajících se užívání násilí v politice, nadále prosazoval absolutní vůdcovský princip a stále jej neopouštěla idea revoluce. Postupem času začal stoupat počet členů NSDAP, a již v roce 1927 dosáhl přes 40 000 členů.⁸

K vzestupu Hitlerovy strany NSDAP přispěl krach na newyorské burze dne 24. října 1929 a s ním související vypuknutí světové hospodářské krize. Tzv. černý pátek otevřel cestu všem revolučním totalitním hnutím, neboť lidé postupně ztráceli víru v demokracii a v parlamentarismus. Německo bylo po USA druhým, krizí nejvíce postiženým státem. Rostla zde nezaměstnanost, a tudíž se zvyšovala nespokojenost německých obyvatel. Hitlerovy časté projevy zvýšily popularitu strany do takové míry, že na jaře roku 1930 měla 200 000 členů. Po volbách do parlamentu dne 14. září 1930 se Národněsocialistická dělnická strana stala druhou nejsilnější stranou se 107 mandáty. O pár týdnů později dne 27. září 1930 padla poslední vláda Výmarské republiky v čele s kancléřem Hermanem Müllerem (SDP, Sozialdemokratische Partei, Sociální demokratická strana, 1876-1931) a od roku 1930 do roku 1933 vládl v Německu tzv. prezidiální kabinet říšského prezidenta P. von Hindenburga (1847-1934). Ve volbách do říšského sněmu dne 31. července 1932 se stala NSDAP s podílem hlasů 37,4 % (dalo je 13, 7 miliónů voličů) nejsilnější stranou před sociální demokracií, komunisty a Centrem. Hitlerovci získali 230 mandátů.⁹ Tyto volby ukázaly oblíbenost A. Hitlera a jeho strany mezi občany Německa a naznačily budoucí politický vývoj Německa ve 30. a 40. letech 20. století, v době, kdy byly milióny mladých lidí frustrovány ze stavu politické napětí a především z malé hospodářské stability. Právě vliv nacistů vyvolal u mladých lidí agresivitu vůči Výmarské republice, Židům, komunistům a výsledkům Versailleské konference. Valná většina občanů Německa toužila po odškodnění za vlastní a celospolečenské neúspěchy, a jen Hitlerova strana by jim mohla pomoci. Německý lid vnímal Hitlerovu stranu jako symbol bezpečí a trvalé existence pro německý stát.

⁸ ZITELMANN, Rainer, *Adolf Hitler a jeho cesta k moci*, Praha, 1993, ISBN 80-85622-27-0, str. 25 – 34.

⁹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930 – 1935)*, Praha, 2003, str. 30.

A. Hitler ale neměl cestu k moci jednoduchou, kromě opozice proti němu dokonce stála i řada členů jeho strany NSDAP, kteří způsobovali nepokoje, kterým musel A. Hitler čelit. Dalším krokem k nastolení Hitlerovy diktatury v Německu byl 30. leden 1933, kdy říšský prezident P. von Hindenburg jmenoval A. Hitlera říšským kancléřem. Tímto dnem nakročil A. Hitler k získání absolutní moci v Německu. Oficiálně je tento den označen jako den, kdy se Adolf Hitler chopil k moci.

Nyní bych ráda zmínila strategie a cíle strany NSDAP, které jsou důležité především z hlediska uchopení moci ve státě, oblíbenosti strany a jejího vůdce mezi prostými německými občany. Na počátku 20. let 20. století prosazovali nacisté tzv. ozbrojené povstání, díky němuž by se dostali k moci. Tato strategie byla ale spojena s hrozbou vypuknutí občanské války a s potenciální porážkou, jako tomu bylo při puči v Mnichově v listopadu 1923. Druhou strategií bylo získání moci skrze vyhrané volby do Reichstagu (Říšského sněmu) či v zemských parlamentech, což bylo obtížné a zejména časově náročné. Vedení strany NSDAP ale používalo ještě třetí cesty, jejímž cílem bylo získání moci prostřednictvím systému intrik, vydírání a korupce, která umožňovala nacistům pronikat na vedoucí vládní místa.¹⁰

Hlavními a prvními Hitlerovými cíli bylo vytvoření národní pospolitosti neboli sjednocení německého národa v tzv. Volksgemeinschaft a překonat nezaměstnanost, protože A. Hitler sám moc dobře věděl, že pokud dá lidem práci, budou jej volit a podporovat.¹¹ Od vzestupu vlivu Hitlerovy strany se projevoval antisemitismus, došlo ke ztrátě práv „Entrechtung“ Židů a začalo i jejich pronásledování.¹² Dalším Hitlerovým cílem bylo zrušení Versaillské smlouvy, rovnoprávnost ve zbrojení a anulování reparací Německa. A. Hitler zastával názor, že hranice z roku 1914 nemají pro budoucnost německého národa význam. V jedné ze svých řečí nabádal, že je potřeba zastavit odsun Němců na západ a vydat se do zemí na východě. V těchto otázkách měl zřejmě A. Hitler plnou podporu všech obyvatel Výmarské republiky, včetně představitelů všech politických stran. Ráda bych také poznamenala, že politické a zahraniční cíle Adolfa Hitlera nebyly brány vážně, a to jak u domácích opozičních politiků, tak i v zahraničí, což, jak sám A. Hitler uvedl ve své knize „Mein Kampf“, bylo pro něj velkou výhodou.

¹⁰ GRÜNDBERG, Karol. *Adolf Hitler: Životopis Führera*. 1. vyd. Liberec: Dialog, 1994, str. 156.

¹¹ KERSHAW, Ian. *Hitler 1846-1945: Nemesis*, Praha, 2004, str. 301.

¹² BURLEIGH, Michael a Wolfgang, WIPPERMANN. *Rasistický stát Německo 1933 -1945* Praha, 1991, str. 48.

1.3 Hitlerův vstup do vrcholné politiky v letech 1933-1934

Od dne 30. ledna 1933 se definitivně spojil Hitlerův život s dějinami Německa. A. Hitler, nový říšský kancléř se snažil o upevnění diktatury v Německu a posílení jeho osobní moci.¹³ Při audienci složil A. Hitler přísahu věrnosti platné ústavě, ale již od samého počátku svého působení jako říšský kancléř ji porušoval. Téhož dne 30. ledna 1933 A. Hitler pronesl: „*Nacionální socialisté! Moji straničtí soudruzi! Čtrnáctiletý boj... nyní kulminuje ve skvělý politický triumf. Říšský prezident Hindenburg mne, vůdce nacionálně socialistického hnutí, jmenoval za kancléře německé říše*“.¹⁴ Proslov pokračoval chválou a oddaností členů jeho hnutí, kteří při něm stáli v časech pochmurných a v dnech dobrých a pomohli k tomuto úspěchu.

Za zmínku stojí složení nového vládního kabinetu pod vedením A. Hitlera, neboť většina jeho členů nebyla nacisty. Nacisté pouze obsadili ministerstvo vnitra, v té době málo významné, jelikož policie byla řízena jednotlivými zemskými vládami, a to nezávisle na říšském kabinetu. Nacisté měli v kabinetu ještě jednoho člena – H. Göringa, který byl ministrem bez portfeje, řídil pruské ministerstvo vnitra a byl též komisařem pro leteckou dopravu. Zástupcem kancléře se stal Franz von Papen (1879-1969), který byl zároveň i vládním komisařem v Prusku. Jeho pravomoci však byly omezeny říšským kancléřem. A. Hitler byl, ale odhodlán záhy se plně ujmout „vůdcovské“ moci ve státě a provést nacistickou „revoluci“. Ovšem první krok k převzetí moci v Německu byl A. Hitlerem a jeho stranou učiněn legálně v rámci ústavy a zákonů, byť ty, vzhledem k obcházení, ba porušování, ztratily na účtě, stejně jako parlament na autoritě a vlivu.¹⁵ Další členové vládního kabinetu byli Wilhelm Frick (říšský ministr vnitra, NSDAP, 1877-1946), Alfred Hugenberg (říšský ministr ekonomie a zemědělství, DVNP¹⁶, 1865-1951), Franz Seldte (říšský ministr práce, DNVP, 1882-1947), Freiherr von Eltz-Rübenach (říšský ministr dopravy, bezpartijní, 1875-1943) a Günther Gereke (komisař pro program zaměstnanosti CNBL¹⁷, 1893-1970).

¹³ KERSHAW Ian. *Hitler 1836-1945: Nemesis*, Praha, 2004, str. 399-404.

¹⁴ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop Reference to His Speeches and Proclamations 1932-1945*. Würzburg: Domarus Verlag, 1990, str. 228.

¹⁵ KLIMEK, Antonín. *30. 1. 1933 nástup Hitlera k moci: začátek konce Československa*. Praha: Havran, 2003, str. 106.

¹⁶ DVNP (Deutsch-nationale Volkspartei, Německá národně-lidová strana)

¹⁷ CNBL (Christlich-Nationale Bauern- und Landvolkpartei, Křesťanská národní rolnická a zemědělská strana).

Dne 1. února 1933 promluvil poprvé A. Hitler prostřednictvím rádiového vysílání k lidu. V jeho řeči zazněla kritika slibů ze strany cizích států, která dle jeho mínění může za současnou krizi v Německu a neopomněl kritiku bolševismu. Svou řeč započal slovy: „*Čtrnáct let marxismu zruinovalo Německo. Jeden rok bolševismu může Německo zničit. My věříme v náš lid a v jeho nepomíjivou cnost. Rolník, sedlák a buržoasie musí společně zajistit stavební bloky pro novou Říši... Nacionální vláda chce provést ohromný úkol k reorganizaci ekonomiky našeho lidu s čtyřletým plánem*“¹⁸, čímž bylo myšleno odstranění nezaměstnanosti. A jak na proslov Hitlerův reagovalo veřejné mínění? Velké množství Němců se domnívalo, že A. Hitler svůj proslov nenapsal sám, prý mu jej předepsal jeho poradce a on to jen přečetl. Mysleli si, že A. Hitler je neschopný a neinteligentní. Ale mýlili se, neboť tento proslov byl zkoncipován v jeho stylu. A. Hitler nikdy neopakoval slova jiných, vždy měl svá vlastní slova, kterými dokázal publikum upoutat. Vždy chtěl to, co říkal, své cíle artikuloval jasně.¹⁹

Dne 23. března se konalo první zasedání nové vlády v čele s říšským kancléřem A. Hitlerem v budově Říšského sněmu. Hlavním cílem A. Hitlera bylo prosazení zákona o plné moci, tzv. zmocňovací zákon (Ermächtigungsgesetz), jež by měl umožnit vládnutí bez kontroly parlamentu a bez respektování ústavy. Na základě tohoto zákona mohla Hitlerova vláda vydávat dekrety i bez souhlasu Říšského sněmu a prezidenta. Říšský sněm byl zbaven svrchované moci, zákony vydané vládou se mohly odchýlit od ústavy, zákony schválené říšskou vládou a vydané kancléřem byly oznámeny v Říšském tisku a vstupovaly v platnost následující den, co se týče smluv Říše s jinými státy, tak ty nepotřebovaly souhlas zákonodárných orgánů. Říšský prezident P. von Hindenburg podepsal tento zákon pro nápravu nouze občanů a říše dne 24. března. A. Hitler tak získal daleko větší práva, než měli bývalí kancléři například O. von Bismarck (1815-1898), F. Ebert (1871-1925) či P. von Hindenburg.²⁰

Od roku 1933 došlo k podřízenosti všech autonomních pracujících společenských institucí např. odborových svazů, sdružení zaměstnavatelů, cechů, řemeslníků a lékařů vládě. Na vedoucí pozice byli dosazováni jen členové NSDAP.

¹⁸ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop Reference to His Speeches and Proclamations 1932-1945*. Würzburg: Domarus Verlag, 1990, str. 232.

¹⁹ BARTOV, Omer. *He meant, what he said*, New Republic, 2004, č. 2, str. 25 – 33.

²⁰ STRENGE, Irene. *Das Ermächtigungsgesetz vom 24. März 1933*, Journal de Juristischen Zeitgesichte, 2013, č. 14, str. 1- 14.

Ideologie strany NSDAP tak mohla působit na celý veřejný život, což je označováno pojmem Gleichschaltung.²¹

I přesto, že se dostal A. Hitler k moci legálně, označil své jmenování za začátek národně socialistické revoluce, která pro A. Hitlera představovala historickou světovou událost, jež způsobí světový obrat dějin. Sám A. Hitler označoval diktaturu za vyšší a pravdivější formu demokracie. Byl zastáncem názoru, že demokratizace ukázala neschopnost buržoasie v politické oblasti, neboť za její vlády stát ovládaly podniky a zájmové skupiny. A. Hitler dal německému lidu naději na lepší život v neklidné době. Uvědomoval si, že získáním náklonosti německého lidu, se mu bude jeho politika prosazovat lépe.

K hlavním cílům let 1933-1934 bylo vypořádání se s ostatními politickými stranami včetně odstranění zájmových skupin a odborů, což v praxi znamenalo odstranit všechny znaky pluralitní demokracie. Prvním Hitlerovým krokem bylo zbavení se komunistů, kteří byli pro A. Hitlera, jak on sám často uváděl, největším a nejsilnějším nepřítelem. A. Hitler prý údajně jednou řekl, že komunisté jsou nebezpeční již z toho důvodu, že mají také „světový“ názor. Za konec komunistů v nacistickém Německu lze označit požár Říšského sněmu dne 27. února 1933, z kterého byli komunisté obviněni. Komunistická strana byla zakázána. Po požáru Říšského sněmu byla vydávána nařízení, která posloužila k postupné legalizaci diktatury.²² Dne 5. července 1933 byly rozpuštěny další politické strany včetně Centra.²³ O devět dní později byl vydán zákon zakazující vytváření nových politických stran. Ve stejném roce splnil A. Hitler další slib své politiky, kterým bylo vystoupení Německa ze Společnosti národů. K tomu došlo dne 12. listopadu 1933. Deník *Le Matin* zveřejnil Hitlerovo konečné stanovisko: „*Odchod z Ženevy byl aktem nezbytným Nedorozumění se vždy jen zvětšovalo na místo toho, aby se vyřešilo. My se do Ženevy nevrátíme. Společnost národů je internacionální parlament, ve kterém jsou silné skupiny proti ostatním. ...*“.²⁴

Dříve než 2. srpna 1934 zemřel říšský prezident P. von Hindenburg, stačila vláda, poslušná kancléři Adolfu Hitlerovi, připravit zákon sjednocující úřad říšského prezidenta s úřadem říšského kancléře. Pravomoci říšského prezidenta měly být po jeho smrti převedeny na Adolfa Hitlera. A. Hitler se tedy po smrti říšského prezidenta

²¹ KERSHAW, Ian. *Hitler 1846- 1945: Nemesis*, Praha, 2004, str. 442-443.

²² FREI, Norbert. *Stát pod taktovkou vůdce*, Praha, 2015, str. 72-88.

²³ BRECHENMACHER, Thomas. *Das Reichskonkordat 1933*, München, 2007, str. 42-43.

²⁴ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop Reference to His Speeches and Proclamations 1932-1945*. Würzburg: Domarus Verlag, 1990. ISBN 0-86516-2271, str. 397.

Hindenburga stal „vůdcem a říšským kancléřem“ nacistického Německa. Vyřazením opozice roku 1933 a spojením funkcí říšského kancléře a říšského prezidenta roku 1934 se A. Hitler stává diktátorem. Došlo tedy k uzavření etapy ovládnutí Německa a přeměny státních struktur na diktátorský režim.²⁵

²⁵ GULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopis*, Plzeň, 1995, str. 324-325.

2 Československo-německé vztahy v letech 1918-1932

Německo a Československo byly sousedy již po staletí. Nemusíme hovořit pouze o geografickém sousedství, neboť Češi a Němci žili společně v jednom státě po dlouhá léta. Nejednalo se tedy jen o sousedství oddělené skrze státní československo-německé hranice. V období habsburské monarchie byly Čechy a Morava důležitou průmyslovou a hospodářskou oblastí, kde Češi s Němci žili bok po boku.

Vztahy mezi těmito dvěma národy nebyly vždy ideální. Mluví se o tzv. konfliktním společenství Čechů a Němců.²⁶ Není se čemu divit, oba dva národy měly odlišné postoje a názory k určitým záležitostem, což vyvolávalo konflikty. Československo a Německo byly státy, které si nebyly ani jazykově příbuzné. Když v roce 1918 vznikla demokratická Československá republika, začaly se objevovat první problémy v záležitosti společného života Čechů, Slováků a Němců v jednom státě. Slováci toužili po autonomii, ale čeští politici autonomii odmítali a důvod byl zřejmý. Kdyby přiznali autonomii Slovákům a popřeli by tím ideu jednotného národa, museli by autonomii přiznat i početnější německé menšinu. Češi si vzali za cíl postupně začlenit německou menšinu do československého státu. K tomu velmi pomohla zahraničí politika výborného diplomata, ministra zahraničí Edvarda Beneše (1884-1948), který navázal přátelské vztahy s Německem a Rakouskem a zabránil tak vlivu nacionálních skupin na české Němce.

V období mezi první a druhou světovou válkou patřila Československá republika k zemím Evropy, kde se jejím občanům žilo poměrně dobře. Stále zde platila však skutečnost, že Češi a Němci nežili spolu v jednom státě, nýbrž vedle sebe, což bylo v té době lepší, než kdyby žili proti sobě.²⁷ Důležité je na začátku této kapitoly také poznamenat jeden zásadní rozdíl mezi Československou republikou a Německem. Československá republika byla státem, kde vládla demokratická vláda a byla zemí, která vznikla díky porážení Německa v první světové válce. Tato zásadní skutečnost se poté prolíná vzájemnými vztahy v období mezi světovými válkami a markantně tyto vztahy ovlivňuje.

²⁶ ZIMMERMANN, Hans Dieter. *Dějinné sousedství Čechů a Němců*, Praha, 2012, str. 10.

²⁷ ZIMMERMANN, Hans Dieter. *Dějinné sousedství Čechů a Němců*, Praha, 2012, str. 195.

2.1 Zahraniční politika ČSR a Německa v letech 1918-1933 a jejich stýkání na mezinárodním poli

Po první světové válce se na evropském poli objevily nově vzniklé státy mezi nimi i Československá republika. Takovouto změnu vítala především Francie, vítězný stát, kterému šlo především o oslabení mezinárodního postavení Německa, země, která patřila ke státům poražených. K oficiálnímu uznání Československé republiky Německem došlo až podpisem mírové smlouvy ve Versailles dne 28. června 1919. Československá republika vždy následovala politiku Francie, proto ji velmi záleželo na tom, aby Německo akceptovalo Versaillský systém, pražští politici si též velmi přáli, aby došlo ke shodě mezi Berlínem a Paříží, neboť náš stát považoval vztah francouzsko-německý za podmínku míru a klidu v Evropě. V roce 1923 Československo podepsalo s Francií smlouvu, čímž vznikl československo-francouzský spolek. Československo věřilo, že pokud dojde k porozumění Francie a Německa, dojde též k porozumění mezi Československem a Německem.²⁸

Kromě aktivního působení v souvislosti vylepšení vztahů Berlín-Paříž vystupovalo Československo i ve spojeneckém systému Malé Dohody, jejímiž členy byly Československo, Rumunsko a Jugoslávie. Nyní bych jen krátce přiblížila význam Malé Dohody pro Československou republiku. Malá Dohoda byla nejprve založena na politické, diplomatické a vojenské spolupráci malých států střední Evropy. Postupem času se ukázalo, že je potřeba spolupracovat i na poli hospodářském. I právě iniciativa československého ministra zahraniční E. Beneše v rámci Malé Dohody byla stěžejní.²⁹ V červnu 1930 se konala ve Štrbském plesu konference Malé Dohody, na níž byl schválen plán užší hospodářské spolupráce mezi členskými státy. Tato organizace měla zajistit klid a stabilitu malým státům střední Evropy, není tedy překvapením, že se po 30. lednu 1933 Hitlerovo Německo snažilo Malou Dohodu ze strategických důvodů rozložit.

Na počátku svého vzniku byla politika Československé republiky protiněmecká, ale tento svůj protiněmecký kurz brzy změnila. Tehdejší československý ministr zahraničí Edvard Beneš apeloval ve své řeči před Národním shromážděním dne 30. září 1919, že poměr naší mladé republiky k Německu je problémem aktuálním a musí se aktivně řešit. Naše československá diplomacie se od té doby snažila normalizovat

²⁸ BENEŠ, Edvard a GERLINGHOFF, Peter. *Deutschland und die Tschechoslowakei: ein Beitrag zu einer historisch-politischen Diskussion*, Sangerhausen, 2007, str. 22.

²⁹ VESELÝ, Zdeněk. *Edvard Beneš-Československo-Evropa*, Praha, 2005, str. 66.

vztahy s Německem. Od počátku jejího vzniku se v oblasti diplomacie a zahraniční politiky prosazovala odbornost a systematicčnost. Takováto podoba zahraniční politiky odpovídala charakteru Benešova pojetí diplomacie.³⁰ Mezi československou diplomatickou elitou patřili např. Štefan Osuský (1889-1973), Jan Masaryk (1886-1948), Vojtěch Mastný (1874-1954), Zdeněk Fierlinger (1891-1976), František Chvalkovský (1885-1945) a jiní. Dokonce i oficiální německá zahraniční politika zastávala názor, že je důležité se s existencí nového československého státu vyrovnat, akceptovat jej a pokusit o vytvoření korektních vztahů s Československem především v oblasti hospodářské politiky. V té době již neexistovaly žádné vážnější spory o území a tudíž pokusu o uklidnění a vylepšení vztahů obou zemí nic nebránilo. Prvním obhájcem demokratické Československé republiky byl německý generální konzul v Praze Gesathel, který pronesl uklidňující prohlášení říšským Němcům žijícím v Čechách, a to ihned po vzniku Československa. Ve své řeči s velkým přesvědčením uklidňoval německý lid, že Češi nechtějí být nepřáteli Němců, ba naopak zamýšlejí navázat s nimi dobré vztahy.

Jak již bylo řečeno na začátku této kapitoly, všechny nitky československé zahraniční politiky se sbíhaly k ministru zahraničí Edvardu Benešovi³¹, který byl často označován za germanofila a to především poté, co podepsal v roce 1920 na konferenci Společnosti národů smlouvu o ochraně menšin, která umožnila Německu mluvit do československé národní politiky. Podepsání této smlouvy vyvolalo u československých politiků zděšení. Německý vyslanec W. Koch (1870-1947) v té době poslal do Berlína zprávu, ve které se zmiňuje o strachu československého lidu z Němců. Dle W. Kocha bojují Češi vědomě, ale i nevědomě proti německému živlu, proti geografickému obklíčení Německem, proti ekonomickému zaplavení a proti kulturní infiltraci z Německa. Jednou mu prý jeden poslanec řekl: „*kdyby se Čech po staletí neoháněl nožem proti všemu německému, už dávno by ho německý živel pohltil*“.³² Nyní by bylo vhodné si odpovědět na otázku, proč Beneš smlouvu o ochraně menšin podepsal. E. Beneš zastával názor, že ne všechno německé bylo špatné: „*Nebylo jen Německo Bismarckovo a Vilémovo, bylo též němectví Herderovo, Lessingovo, Goethovo, Schilerovo, Beethovenovo, Mozartovo, Kantovo a němectví kruhu Humboldtů ... Bylo*

³⁰ KVAČEK, Robert. *Nad Evropou zataženo: Československo a Evropa 1933 – 1937*, Praha: Svoboda, 1966, str. 456-462.

³¹ VESELÝ, Zdeněk. *Edvard Beneš-Československo-Evropa*, Praha, 2005, str. 56-64.

³² BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 – 1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, str. 282.

*dvojí Německo před válkou, jako je dvojí Německo dnes ... Národ, jenž dal lidstvu ... tolik vynikajících hlav, je národem velikým.*³³ Vůdce německých demokratů, Josef Seliger (1870-1920), označil Beneše za prvního českého politika, který hovořil o vztahu k Německu jako nikdo předtím a byl též prvním politikem, který prosazoval politiku loajální a korektní vůči německému sousedovi. Když chtěla Francie roku 1921 navýšit reparace a poválečné sankce vůči Německu, zabránil E. Beneš tomu, aby jeho země podnikala kroky proti Německu, chtěl se vyvarovat zbytečně vzniklým sporům mezi oběma státy.

W. Koch jakožto německý vyslanec strávil v Praze rekordně dlouhou dobu od roku 1921, kdy převzal úřad po S. Saengerovi. Ve zprávách, které posílal W. Koch do Berlína, málokdy narazíme na vlídné slovo o Benešovi. Ze stránky vnitropolitické bral Beneše jako zastávce národnostního porozumění, po stránce zahraničně-politické na něj Beneš působil protiněmecky a prý kopíroval francouzskou politiku. Na W. Kocha působil Beneš chladně, byl dle něj realistickým politikem, který myslí vážně jen prospěch své země. Ve 20. letech 20. století pronesl Beneš pár slov o Výmarské republice, tuto řeč interpretoval poté německý vyslanec Berlínu. Ve zprávě stálo, že Československo si přeje Německo demokraticko-republikánské. W. Koch na tato slova reagoval velmi aktivně, zdůraznil jednu důležitou podmínku pro vytvoření demokratického Německa. Touto podmínkou byly zahraničně politické úspěchy, kterým nebylo ze strany Francie přáno. E. Beneš s ním souhlasil a dodal, že se sám snaží již dlouhou dobu Francouzům vysvětlit, že pro upevnění míru v Evropě není důležitá okupace Porýní a Porúří, nýbrž upevnění demokraticko-republikánského režimu v Německu. Při této příležitosti E. Beneš nezapomněl zdůraznit loajální a korektní spolupráci mezi Československem a Německem, která se vyvíjí bez většího konfliktu již pět let.³⁴

Koncem roku 1921 se Československá republika začala postupně sbližovat s Rakouskem, uzavřela se Lánská smlouva. V Německu vzbudil tento akt vlnu nedůvěry. Edvard Beneš ihned objasnil jeden z hlavních důvodů, proč smlouvu s Rakouskem uzavřel, vyslanci Kochovi. Československá vláda chtěla totiž ukázat, že není zaměřena pouze na slovanské národy, ale dokáže žít společně se státem německým

³³ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 – 1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, str. 284.

³⁴ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 – 1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, str. 286

jako je Rakousko.³⁵ Další událostí, která zkomplikovala Benešovu politiku vůči Německu, byla okupace Porúří.³⁶ Beneš věděl, že se nemůže přidat na stranu jednoho nebo druhého státu. V jeho politice vždy zdůrazňoval trvale dobré vztahy s Německem a svůj velký zájem na francouzsko-německém porozumění, které bylo podle jeho názoru stěžejní pro uzdravení střední Evropy. Benešovým konečným rozhodnutím, které zdůraznil v parlamentu, bylo, že vztahy k Německu a k Francii zůstanou nepozměněny, a že se Československo nebude vměšovat do rúrského konfliktu. Beneš nechtěl, aby se československý stát stal soudcem mezi Francií a Německem. Toto rozhodnutí vyvolalo v československém parlamentu rozdílné názory, Karel Kramář (1860-1937) s E. Benešem souhlasil, kdežto poslanec L. Czech jej velmi kritizoval za jeho pasivní postoj k rúrskému konfliktu.³⁷

Další politickou událostí, která ovlivnila vztah mezi Německem a Československem, byl Locarnský pakt. V únoru 1925 prohlásila německá vláda, že je ochotna přijmout porýnský pakt, který by garantoval nedotknutelnost západních hranic. Rýnský garanční pakt zahrnoval pouze nedotknutelnost západních hranic, s Polskem a s Československem podepsalo Německo pouze arbitrážní smlouvu.³⁸ Otázkou však zůstává, proč tehdy Německo nepřistoupilo ke garanci hranic i s jinými státy a zaměřilo se pouze na garanci hranic na západě. Garanční pakt byl přijat na Locarnské konferenci dne 5. října 1925. Polsko se snažilo přemluvit Československo, aby pakt nepodpořilo, když není Německo ochotno uzavřít pakt i se státy na východ od něj, avšak Československo se nedalo zlomit k vytvoření protiněmecké fronty. Takovéto rozhodnutí Polsko rozzlobilo a Německo jej uvítalo. Do Locarnského paktu byla také zakomponována i německo-československá smlouva, podepsaná dne 16. října 1925, na jejímž základě bude řešit sporné otázky mezi oběma státy rozhodčí soud. Tato smlouva měla velký význam až do roku 1933, kdy jej úplně ztratila. Nebylo se čemu divit. Adolf Hitler by nikdy v rámci naplňování svých cílů nečekal na stanovisko rozhodčího řízení, zda může své kroky podniknout či nikoliv.

Na poli mezinárodní politiky se Československo a Německo potkávaly především v záležitostech Společnosti národů. Společnost národů měla zajistit

³⁵ HOUSKA, Ondřej. *Lánská smlouva*, Moderní dějiny: Sborník k dějinám 19. -20. století, Praha, 2004, str. 125-150.

³⁶ FULBROOK Mary. *Dějiny moderního Německa*, Praha, 2010, str. 34.

³⁷ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 – 1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, str. 287-288.

³⁸ KVAČEK, Robert. *Nad Evropou zataženo: Československo a Evropa 1933 – 1937*, Praha: Svoboda, 1966, str. 117.

spravedlnost, rovnoprávnost a mír v Evropě. Německo se rozhodlo vstoupit do Společnosti národů ve 20. letech 20. století, ale pod podmínkou, že získá místo stálého člena v Radě bezpečnosti. E. Beneš si byl vědom velkého významu vstupu Německa do Společnosti národů, a tudíž bylo Československo ochotno vzdát se jako stálý člen Společnosti národů svého křesla ve prospěch Německa. V září 1926 se Německo dočkalo, bylo přijato za člena Společnosti národů a získalo i stálé křeslo v Radě bezpečnosti. Ve 30. letech však působení této organizace bylo ohroženo. Společnost národů nedokázala zaručit stabilitu mezinárodních vztahů, především v období hospodářské krize. Zásadně se změnilo mezinárodně politické prostředí, porušila se evropská rovnováha a začaly se bortit mezinárodně politické mantinely a význam Společnosti národů, čehož poté využil A. Hitler.³⁹

Korektní vztahy mezi německým a československým státem z období let 1925-1929 doznaly svého konce. V letech 1929-1930, když vypukla hospodářská krize, počaly se objevovat první větší problémy, které ovlivnily vztahy obou zemí. Krize, která nastala v Německu po krachu na newyorské burze, otevřela dveře radikálním skupinám, které měly velký vliv i na české Němce žijících v sudetském pohraničí.⁴⁰ Vztahy mezi Německem a Československou republikou se vyostřily, nejen po stránce politické, ale též v oblasti hospodářské a kulturní.

Událostí roku 1931, která měla mezinárodní charakter, a která velmi ovlivnila československo-německé vztahy, byl projekt celní unie. Kvůli německé a rakouské snaze vytvořit celní unii se vzájemné vztahy mezi Československem a Německem zhoršily. Autory projektu celní unie byli německý ministr zahraničí Julius Curtius (1877-1948) a rakouský ministr zahraničí Johann Schober (1874-1932).⁴¹ Tento projekt se týkal pouze dvou států Německa a Rakouska. E. Beneš, jakožto reprezentant zájmů Československé republiky, odmítal tento plán nejen z hospodářských, ale též z politických a mezinárodně-právních důvodů.⁴² Političtí představitelé Československa nesouhlasili s projektem celní unie. Dle jejich názoru byla unie protičeskoslovenská. Velmi se obávali jejího nepříznivého dopadu především na německou menšinu žijící

³⁹ MORAVCOVÁ, Dagmar, *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*, Praha, 2006, str. 188.

⁴⁰ KOOP, Volker, *Nacionální socialismus*, Praha, 2006, str. 18.

⁴¹ MORAVCOVÁ, Dagmar, *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*, Praha, 2006, str. 177.

⁴² VESELÝ, Zdeněk, *Edvard Beneš – Československo-Evropa*, Praha, 2005, str. 76-77.

v Čechách.⁴³ Německo bylo negativním československým přístupem šokováno. O Francii a jejím negativním postoji k celní unii němečtí politici vůbec nepochybovali, ale československé stanovisko je zaskočilo. Ve velmi obtížné situaci byly německé vládní strany v Praze, ty se nechtěly postavit přímo proti celní politice Německa a Rakouska, ale moc dobře věděly, jaké problémy by existence Celní unie způsobila v českoněmeckém průmyslu.

I v kruzích německé diplomacie se našli odpůrci myšlenky německo-rakouské celní unie. Mezi nimi byl Gerhard Köpke, který označil celní unii německo-rakouskou za konec nezávislosti Československé republiky nejen po stránce ekonomické, nýbrž i politické a dodal, že se tedy nediví, že se československý stát brání. A dodal: „*At' by se Československo rozhodlo vstoupit do německého hospodářského bloku, nebo ne, jeho ekonomický, a tím i politický manévrovací prostor by se tím v každém případě značně zúžil.*“⁴⁴

Nakonec z projektu rakousko-německé celní unie sešlo, Stálý mezinárodní dvůr v Haagu jej zamítl. Důvodem zákazu byl fakt, že vytvořením takovéto celní unie by se omezila samostatnost a nezávislost Rakouska, která byla podmínkou mírových smluv z Versailles. V mírové smlouvě byl totiž explicitně vysloven zákaz jakéhokoliv připojení Rakouska k Německu. Aféra německého plánu vytvořit celní unii s Rakouskem vyvolala mezi politiky Československa vůči Německu velkou nedůvěru.⁴⁵

Československá republika se na poli mezinárodním střetávala s Německem i v rámci odzbrojovací konference. V prosinci roku 1932 se konala Ženevská konference, kde požadovalo Německo i Itálie rovnost v oblasti námořního a pozemního zbrojení. Francie i Československo byly proti. Německu bylo nakonec vyhověno a dosáhlo, tak rovnosti ve zbrojení. Téhož roku byly ukončeny německé poválečné reparace. Vztahy československo-německé se nelepšily, ba naopak. Moc v Německu postupně uchopoval Adolf Hitler a vize lepších vztahů mezi oběma zeměmi se rozplynuly.

⁴⁰ MORAVCOVÁ Dagmar. *Československo, Německo a evropská hnutí 1929 -1932*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2001, str. 106.

⁴⁴ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 – 1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, str. 307.

⁴⁵ SOJÁK, Vladimír. *O československé zahraniční politice v letech 1918-1938*, Praha, 1956, str. 175-183.

2.2 Třeníce v každodenní politice ČSR-Německo

Ve 20. a na počátku 30. let 20. století se vyskytly mezi oběma státy i mimo mezinárodní politiku sporné záležitosti, které do značné míry ovlivnily československo-německé vztahy. V tomto období se vyskytovaly drobné spory mezi oběma státy týkající se nevyřešené pozemkové reformy, jazykových práv menšin v Československu, aj. Vedle takovýchto drobných třenic se objevily i záležitosti komplikovanější.

První změna, která nastala ve 20. letech 20. století, a která byla spjata se vstupem Německa do Společnosti národů, byla záležitost týkající se německé menšiny žijící v Československu. Nastaly tak komplikace nejen pro Československou republiku, ale také pro Německo. Jeho vláda váhala, zda má prohlubovat vztahy s Československem, neboť kdyby došlo k vytvoření určitého kulturního společenství s Čechy, mohla by to německá menšina žijící v Čechách brát jako zradu. Říšská vláda chtěla poskytnout podporu německé menšině, ale snažila se vyhnout jakémukoli konfliktu s československým státem, z toho důvodu německé ministerstvo zahraničí v čele s ministrem Gustavem Stresemannem (1878-1929) váhalo. *Ve Stresemannově éře tedy šlo o taktické lavírování mezi legitimní podporou německé kultury, snahou nevzbudit dojem, že se Německo moc vměšuje do vnitřních záležitostí Československé republiky a také obavou, aby „příliš dobré vztahy s Československem“ nebyly vnímány sudetskými Němci jako „kulturní společenství s Čechy“.*⁴⁶ Německý ministr zahraničí G. Stresemann se ale vždy snažil podporovat zlepšení ochrany zájmů německých menšin. Podpora německé menšiny patřila k jednomu z nejdůležitějších cílů tohoto politika na poli Společnosti národů, a to již od roku 1925. Když získalo Německo v roce 1926 status stálého člena v Radě bezpečnosti Společnosti národů, začal G. Stresemann svou politiku na ochranu politických menšin prosazovat ještě razantněji.⁴⁷ Tato německá aktivita vzbuzovala obavy především v československo-politických kruzích. E. Beneš reagoval na německý přístup k problematice menšin slovy: *„Němci nebojují o svou existenci, ale o podíl moci v československém státě.“*⁴⁸ Německá diplomacie se snažila prosadit neustálý dohled nad dodržování menšinových smluv. Všechny

⁴⁶ MORAVCOVÁ, Dagmar. *Československo, Německo a evropská hnutí 1929 -1932*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2001, str. 44.

⁴⁷ MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*, Praha, 2006, str. 128.

⁴⁸ MORAVCOVÁ, Dagmar. *Československo, Německo a evropská hnutí 1929 -1932*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2001, str. 56.

záležitosti týkající se ochrany německé menšiny v Československu se až do roku 1930 dařilo řešit s taktní diplomacií, nadhledem a klidem.

Počátkem 30. let 20. století se i v důsledku hospodářské krize, objevují první incidenty, které zkalily vztahy mezi oběma státy. Řeč je o aféře s německým zvukovým filmem roku 1930 a s ním souvisejícími pražskými nepokoji a o procesu s Volkspartem z roku 1932.

Politická problematika se odrazila i v kulturním životě. Přestřelky, které se mezi oběma národy objevovaly v souvislosti s německými zvukovými filmy, ve kterých se angažovaly i některé československé noviny např. *Národní listy*, *Národní politika* i *Lidové noviny*, vyvrcholily v září 1930 pouličními nepokoji proti uvádění německých zvukových filmů. V průběhu nepokojů bylo rozbito několik okenních tabulek, demonstranti házeli kamení na redakční budovu Českého Slova, které mělo úzkou vazbu na československého mistra zahraničí E. Beneše. Demonstrace proběhly před pražskými kiny, před Německým (později Slovanským) domem, před Německým (později Smetanovým) divadlem a jinde. Příčinou, proč vůbec k takovému incidentu došlo, mohly být jednak mediální přestřelky, kterých poté využilo křídlo fašizujících českých nacionalistů k rozpoutání pouliční šarvátky zaměřené proti Němcům a Židům, tedy všemu, co bylo nečeské nebo zájem americké filmové společnosti poškodit německé filmy, které byly v té době v československých kinech úspěšnější než ty americké. Aby se uklidnila situace na veřejnosti, byly německé zvukové filmy načas staženy z programu pražských kin, ale po šesti týdnech byly opět do programu kin zařazeny.⁴⁹

E. Beneš se domníval, že demonstrace československých nacionalistů nebyla vedena vůbec proti německým filmům, ale byla namířena proti jeho osobnosti. Tuto domněnku také sdělil německému vyslanci W. Kochovi, který ihned tuto informaci přeposlal Berlínu. Dle E. Beneše chtěli čeští nacionalisté vyvolat nové volby ve státě, během kterých by z vlády zmizely všechny německé strany, a vznikla by ryze čistá československá vláda. Berlínská vláda působila v celé záležitosti velmi klidně. Do Prahy poslala zprávu, ve které stojí, že i přes všechna protiněmecká vystoupení zůstává její postoj k Československu přátelský. Edvard Beneš v té době představoval pro

⁴⁹ DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická bibliografie českého demokrata. Část první. Revolucionář a diplomat (1884-1935)*, Praha, 2006, str. 498-499.

německé politiky přítele nikoli odpůrce německé republiky.⁵⁰ Předtím, než německý vyslanec W. Koch vyslechl E. Beneše, stačil aktivně zasáhnout proti návštěvě berlínské filharmonie v Praze. Do Německa vysílal varovné zprávy, že říšským Němcům hrozí nebezpečí, ať raději nejezdí. W. Koch také apeloval na bojkot českého umění v Německu, požadoval, aby se v německých kinech, divadlech a koncertních sálích nehrály české filmy a písně. Bojkot se měl týkat také českého výtvarného umění. Koch chtěl také odradit německé občany z návštěvy Prahy. I přes své počáteční kroky, které Koch v rámci filmové aféry učinil, se situace postupně uklidňovala a vztahy československo-německé se vrátily do původních kolejí. V rámci této aféry musel v Berlíně zasáhnout i československý vyslanec František Chvalkovský (1885-1945), který se snažil zmírnit dopady zpráv o této aféře. Vyjadřoval ministerskému řediteli G. Köpkemu lítost celého československého státu nad touto událostí, poukazoval na to, že události nebyly namířeny proti Německu, nýbrž proti československému ministrovi zahraničí a upozorňoval na to, že škody, které během demonstrací vznikly, nejsou až zas tak rozsáhlé, jak o nich informoval tisk. V souvislosti s kulturou obou států vyjma incidentu s německými filmy, lze mluvit o dobré vzájemné spolupráci. Pořádaly se i výměnné pobyty studentů, které se také neobešly bez menších sporů, nicméně se všechny neshody vyřešily velmi snadno a rychle. Ke změně dochází až po lednu 1933, kdy se i v oblasti kulturního života projeví nástup nacistické vlády v Německu.⁵¹

Mnohem závažnějším problémem, který otrásl československo-německými vztahy, byl proces s nacistickou organizací Volkssport.⁵² Před tím, než se budu věnovat brněnskému procesu s Volkssportem, chtěla bych se zaměřit na funkci a význam této organizace. Volkssport byla organizace, která se pokoušela napodobovat Hitlerovy organizační prostředky, které nastolil při vybudování polovojenské organizace SA (Sturmabteilung, úderné oddíly) popř. SS (Schutzstaffel, elitní bojová a bezpečnostní složka) v Německu. Organizace SA byla nejprve vytvořena za účelem teroristických útoků, později se přetvořila v armádu strany NSDAP. Počátek 30. let 20. století byl obdobím Hitlerových prvních větších úspěchů, které velmi ovlivnily československé nacisty, kteří začali vystrkovat drápky. Odpor a protesty československých nacistů nebyly ovlivněny jen Hitlerovými úspěchy v Německu, ale také událostmi, které se v té

⁵⁰ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 – 1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, str. 301.

⁵¹ MORAVIDOVÁ, Dagmar. *Československo, Německo a evropská hnutí 1929-1932*, Praha, 2001, str. 198-202.

⁵² BĚLINA, Pavel. *Kronika Českých zemí 6, 1900-1938: počátek 20. století – zánik republiky*, Praha, 2008, str. 666-667.

době odehrály v Československu, např. filmová aféra, neúspěch pokusu o ustanovení „menšinového výboru“ aj., které přilily olej do ohně. Takovéto události byly vhodnými agitačními prostředky, kterých dokázali českoslovenští nacisté dokonale využít.

Pod zkratkou Volkssport se skrývá oficiální název organizace, který zní v překladu takto: „Svaz lidového sportu, národněsocialistický svaz pro putování, jízdu na kole, hry a sport všeho druhu (Verband Volkssport, Nationalsozialistischer Verband für Wandern, Radfahren, Spiel und Sport aller Art)“. Volkssport byl založen na vojenských principech. V říjnu roku 1930 se na základě dohody, uzavřené mezi vedením Volkssportu a DNSAP, stala organizace součástí systému nacistického hnutí. Volkssport působil jako organizace dvojí podoby: legální dle nařízení ministerstva vnitra č. 12771/ 3 1929, ve které organizace soustředila své síly do podpory sportu, pořádala například turistické a cyklistické výlety; ilegální, ve které explicitně dbala na vojenskou formu a vedení organizace, pořádala armádní cvičení a úzce spolupracovala s DNSAP.⁵³ Volkssport byl tedy provázán nejen s DNSAP, ale též s Hitlerovou stranou NSDAP, která propojení mezi nimi odmítala, avšak mnoho důkazů ukazuje, že určitá spojitost a propojenost existovala.

Postupem času se činnost „volksportlerů“ zintenzivňovala. Volkssport pořádal pochody, během kterých zpívali jeho členové nacistickou hymnu „Die Fahne hoch“, ilegálními prostředky spojoval DNSAP s NSDAP, pašoval propagační materiály z Německa do Československa. Členové Volkssportu se účastnili nacistických shromáždění v Německu, na kterých velezrádnými slovy útočili proti Československé republice a v pohraničních oblastech absolvovali ilegální cvičení s jednotkami z SA a SS oddílů. Volkssport byla tedy organizací, která poskytovala svým členům vlastní formu vzdělání, byla samostatná, ale v rámci vojenské oblasti měla společné znaky s NSDAP. Společným cílem Sudetoněmecké nacionální strany a Německé nacionálněsocialistické strany bylo sjednocení všech Němců v jednu „velkou německou Říši“.⁵⁴

Československé státní úřady všechny činnosti Volkssportu sledovaly a v lednu roku 1931 zahájila československá vláda systematické řízení proti Volkssportu. V září roku 1931 vydala vláda nařízení zakazující nošení uniforem a podnikla první kroky v zatýkání členů Volkssportu. O šest měsíců později, v únoru 1932, byla organizace

⁵³ GAJAN, Koloman. KVAČEK, Robert. *Deutschland und die Tschechoslowakei 1918 -1945: Dokumente über die deutsche Politik*. Praha, 1965, str.79.

⁵⁴ LUH, Andreas. *Das Deutsche Turnverband in ersten Tschechoslowakischen Republik*, München, 2006, str.272-299.

Volkssport rozpuštěna, následovala další vlna zatýkání jejích členů. Během zatýkání nacházely policejní složky velké množství důkazového materiálu a nic již nebránilo tomu, aby se uspořádal proces s Volkssportem. Ten se konal v září 1932 v Brně. Ve dnech 3. – 8. září se soud seznamoval se všemi znaleckými expertízami a 24. září byl vynesena konečný rozsudek. Všichni obžalovaní byli odsouzeni za spolčení se proti republice s využitím branné a pomocné síly.⁵⁵

Bohužel vynesáním rozsudku problém nekončí, ba naopak začíná. Proces s Volkssportem vzbudil pozornost v Berlíně. Záležitost o procesu s Volkssportem byla několikrát řešena na německém ministerstvu zahraničí, kde musel československý vyslanec hájit rozhodnutí brněnského soudu.

Na základě této kapitoly nebyly československo-německé vztahy vždy plně nedorozumění a konfliktů. Na počátku 20. let 20. století byly vztahy korektní, upřímné a přátelské. Velkým zásahem, který ovlivnil vztahy mezi oběma zeměmi, byla hospodářská krize. Je samozřejmé, že každý stát, chce hlavně pro sebe to nejlepší a preferuje častěji jiné řešení než ten druhý. To byl i případ Československa a Německa v letech 1920-1929. V této době byl československo-německý vztah ovlivněn jak politickou mezinárodní situací, např. německou iniciativou vytvořit německo-rakouskou celní unii, vstupem Německa do Společnosti národů či zrušením německých poválečných reparací, tak nacionální citlivostí obou států a s ní spjatým menšinovým problémem, filmovou aférou roku 1930 a procesem s Volkssportem. Nutno podotknout, že v uvedených letech se byly oba státy ochotni dohodnout na nějakém konsensu. Veliký zásah do vzájemné zahraniční politiky obou států střední Evropy způsobila až Hitlerova politika, kterou začal uplatňovat ihned po svém zvolení kancléřem dne 30. ledna 1933.

⁵⁵ KÁRNÍK Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha, 2003, str. 130.

3 Československo-německé vztahy po nástupu A. Hitlera k moci

Ve třetí kapitole své bakalářské práce se budu věnovat československo-německým vztahům po 30. lednu 1933. Tento den lze označit jako první krok k vypuknutí druhé světové války. Vztahy obou zemí, Československa a Německa, se nezměnily ze dne na den, ale postupem času ztratila diplomatická jednání význam a českoslovenští politici si uvědomili, že s A. Hitlerem nelze vyjednávat a že jeho vláda se nevydá cestou mírové politiky, ba naopak. Změny v československo-německých vztazích nezůstaly pouze v oblasti zahraniční politiky, ale dotkly se značně i vnitropolitických záležitostí Československé republiky, kde se začala více projevovat nespokojenost českých Němců. Tato nespokojenost byla silně spjata s hospodářskou krizí, která postihla nejvíce oblasti pohraniční, kde žili sudetští Němci. Většina se z nich se začala proti československé vládě bouřit. Československá vláda musela vynaložit velké úsilí, aby tehdejší nepříjemnou situaci alespoň trochu uklidila. Od Hitlerova nástupu k moci se zahraničněpolitická a vnitropolitická problematika československo-německých vztahů prolínala tak výrazně, že ji nelze zřetelně od sebe oddělit.⁵⁶

Pro A. Hitlera i pro jeho přívržence byla Československá republika „*slepým střevem*“ Evropy⁵⁷ a musela být zničena. A. Hitler apeloval na odstranění Československa. Obyvatele československé národnosti plánoval vyhnat na Sibiř a československé území chtěl osídlit německými sedláky. Jeho vizí tedy bylo vytvořit silnou Říši, kde budou jen dokonalí jedinci árijské rasy. O těchto svých záměrech se A. Hitler zmínil již ve své knize *Mein Kampf*.⁵⁸ Bohužel ostatní státy vnímaly jeho cíle, popsané v této knize, za neuskutečnitelné a nereálné. Domnívaly se, že A. Hitler od svých plánů ustoupí, protože na počátku svého působení jako říšský kancléř, A. Hitler neustále opakoval, že chce ve světě mír a že nemá zájem o cizí území. Bohužel realita byla úplně jiná. Do světového dění vstoupila síla, která chce revizi hranic a zbrojí do útoku. Nad Evropu se snáší mrak válečného nebezpečí.

3.1 Československo-německé vztahy roku 1933

Když se dne 30. ledna 1933 dostal Adolf Hitler k moci, nevěděla Československá republika, co očekávat. První myšlenkou, která se na poli

⁵⁶ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*, Praha, 2006, str. 460.

⁵⁷ DEJMEK, Jindřich. *Nacistická třetí říše a československá diplomacie 1933 – 1938*, Sborník k dějinám 19. - 20. století, Praha: Moderní dějiny, 1997, str. 121.

⁵⁸ GOJAN, KOLOMAN. *Deutschland und die Tschechoslowakei 1918-1945*, str. 88.

československé politiky objevila, bylo, že nový režim v Německu bude trvat jen krátce. K novému režimu v Německu zaujala ze začátku československá diplomacie pozici „wait and see“.⁵⁹ Po 30. lednu 1933 vyjádřil ministr zahraničí Edvard Beneš svůj postoj ke změně politického režimu v Německu před československým parlamentem. Ve své řeči zdůraznil bezkonfliktní československo-německé vztahy, trvající již 14 let a dodal, že chce s hitlerovským Německem žít ve stejně přátelském poměru jako s Německem Stressemannovým. E. Beneš také odmítl uzavřít s Polskem proti Německu pakt, který byl dle jeho názoru nevhodný a spíše by Německo více pobouřil.⁶⁰ První Hitlerovy projevy vzbudily u československých politiků dojem, že A. Hitler chce opravdu vést politiku míru. Ale události, které následovaly, požár Reichstagu (Říšského sněmu), vnitropolitické změny či útočná kritika A. Hitlera na Československou republiku kvůli procesu s Volkssportem⁶¹, přesvědčily československou vládu o změně svého stanoviska k hitlerovskému Německu. Československo začalo tušit, že se blíží něco velkého a pro mír v Evropě nebezpečného. Z toho důvodu začala naše republika podnikat kroky, které by potenciální německé agresi zabránily a ochránily Československo.⁶²

Své stanovisko k nacistickému režimu a k nástupu A. Hitlera k moci v roce 1933 vyjádřil i tehdejší československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk (1850-1937), který svůj názor interpretoval v rámci rozhovoru s britským redaktorem Slaterem. Na otázku, zda by měly být malé národy znepokojeny s A. Hitlerovým nástupem, odpověděl T. G. Masaryk slovy, která přesně vystihla jeho tehdejší postoj k dané záležitosti: „*Němci nebudou-li znepokojoováni, nebudou nás také zneklidňovat.*“⁶³ Z toho lze usoudit, že dle T. G. Masaryka není důvod k panice, pokud se bude československý stát chovat vlídně a neposkytne Německu záminky k vyvolání rozepří mezi oběma zeměmi. V červnu 1933 odpověděl T. G. Masaryk na otázku francouzského listu *L'Intransigeant*, který se ptal, zda je demokracie v nebezpečí. T. G. Masaryk odpověděl. „*Nemyslím si, že je demokracie v nebezpečí... Hitler byl přijat svým národem, v tom lze spatřovat jakousi formu demokracie – neříkám, že je to ta moje ...*

⁵⁹ DEJMEK Jindřich. *Nacistická třetí říše a československá diplomacie 1933-38*. Praha: Moderní dějiny, 1997, str. 126.

⁶⁰ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*, Praha, 2006, str. 312

⁶¹Volkssport – organizace, jejímž oficiálním cílem byla podpora rozvíjení sportu a táboření, ale ve skutečnosti se jednalo o polovojenskou organizaci, která byla organizačně velmi podobná SA, Volkssport byl založen stranou DNSAP (Hans Krebs).

⁶² AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, zpráva č. 38, Vojtěch Mastný, 6. 2. 1933.

⁶³ KARNÍK Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení*, Praha, 2005, str. 128.

ale věci se dají do pořádku. Všechno se uklidní.“⁶⁴ Masarykova odpověď vystihuje jeho tehdejší pocity a víru, že se celá situace v Německu uklidní a udrží se mír v Evropě. Ale celá situace se vyvíjela opačným směrem. Nacisté skrz násilí a teror upevňovali svou pozici a začali být čím dál tím více nebezpeční pro ostatní sousedské státy. V takovéto situaci si náš československý prezident E. Beneš v roce 1935 uvědomil, že pro udržení míru v Evropě bude potřeba obětovat životy.⁶⁵

Dne 6. února 1933 zaslal československý vyslanec v Berlíně do Prahy podrobnou zprávu o změně vlády v Německu. Ve své zprávě vyjádřil obavu tehdejšího kancléře Kurt von Schleichera (1882-1934), který ke konci ledna začal obávat, že bude jeho vláda svržena A. Hitlerem, který se proti němu spojí s opozicí. K. von Schleicher se domníval, že jeho nástupcem bude von Franz von Papen (1879-1969). Ale mýlil se. Adolf Hitler, který nikdy nechtěl být v koalici s F. von Papenem, změnil svůj názor a byl ochoten za určitých podmínek vstoupit do nacionální vlády společně s von Papenem a Alfrédem Hugenburgem (1865-1951). V rámci svých podmínek požadoval A. Hitler post kancléře, který připadne jemu samotnému. Další podmínkou bylo, že jeho strana obsadí alespoň dvě ministerstva: ministerstvo vnitra a ministerstvo vojenství. Na dlouhých poradách konaných v neděli 29. ledna přistoupil říšský prezident P. von Hindenburg k Hitlerovu návrhu, avšak s výjimkou, že ministerstvo říšské obrany zůstane v rukou generála. V pondělí 30. ledna dopoledne byla jmenována nová vláda. Adolf Hitler se stal říšským kancléřem a F. von Papen vicekancléřem. Dle informací, které československý vyslanec Mastný obdržel v Berlíně, si byl Hitler ve své pozici zpočátku velmi nejistý, neboť jeho zástupcem byl F. von Papen, s kterým si moc nerozuměl a který byl velmi blízkou osobou říšského prezidenta P. von Hindenburga. V rámci této zprávy V. Mastný nevyjádřil svůj vlastní názor na nově vzniklou situaci, pouze jen informoval o dění v Německu v lednu 1933.⁶⁶

Nejen zprávy od československého vyslance v Berlíně byly důležitým zdrojem informací o změně vlády v Německu pro československou vládu. Praha získávala informace i od svých vyslanců v Paříži, v Budapešti a ve Vatikánu. Ti přinášeli zprávy o postoji ostatních vlád k nacistickému Německu a k jeho kancléři Adolfu Hitlerovi.⁶⁷

⁶⁴ KARNÍK Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení*, Praha, 2005, str. 129.

⁶⁵ KUČEROVÁ, Stanislava. *Českoslovenství- středoevropanství – evropanství, 1918-1998*, Brno, 1998, str. 167.

⁶⁶ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, Vojtěch Mastný, 6. 2. 1933.

⁶⁷ AMZV, Politické zprávy Vatikán, Paříž, Budapešť, 1933, z 6. 2. 1933, z 10. 3. 1933, z 12. 3. 1933.

Od československého vyslance v Budapešti Václava Palliera přišla do Prahy zpráva o reakci maďarské tisku na NSDAP. Vyslanec rozdělil informace o postoji maďarského tisku k Hitlerově politice na dva odlišné tábory názorů; dle vládního a dle nevládního maďarského tisku. Maďarský vládní tisk přijal nástup A. Hitlera k moci optimisticky. Považoval ho za politika, který může pomoci německému lidu v době krize. Dle tisku je hitlerismus základem nového světa, nového společenského pořádku. Maďarský vládní tisk označil Hitlerovo Německo jako „nataženou pistoli proti mírovým smlouvám“, což vyslanec V. Pallier několikrát zdůraznil. Nevládní tisk naopak s hitlerovským režimem spokojen nebyl. Dle jeho mínění stoupá s nástupem A. Hitlera k moci v Evropě nejistota. Nacistický režim způsobí zhoršení francouzsko-německých vztahů a tedy zhoršení situace v Evropě. Tisk zdůraznil, že Adolf Hitler je dnes nejváženějším mužem Německa a velmi brzy bude chtít začít řešit otázku východních hranic. Odstranit koridor a rozšířit „prozatím“ hospodářský vliv Německa na baltické státy.⁶⁸ Takovéto informace byly pro československou vládu velmi cenné. Díky nim si uvědomila, že i maďarská společnost má vůči Německu rozpolcené názory, které se rozcházejí diametrálně. Bohužel bylo představitelům československé politiky jasné, že maďarská vláda bude A. Hitlera v jeho politice podporovat.

Také vyslanec Vladimír Radimský (1867-1946) z Vatikánu poslal do Prahy 10. března 1933 zprávu, ve které byl vyjádřen postoj Vatikánu k politické změně v Německu.⁶⁹ Státní tajemník Eugenio Pacelli (1876-1958), budoucí papež Pius XII., byl toho názoru, že A. Hitler se udrží u moci díky své diktatuře a vládě plné násilí poměrně dlouhou dobu. Odlišný pohled na Hitlerovo uchopení moci měl papež Pius XI., který viděl větší nebezpečí v bolševismu nežli v hitlerovském režimu.⁷⁰ I Vatikán nebyl ve svých názorech o novém režimu v Německu jednotný. Československá vláda souhlasila s názorem státního sekretáře a s jeho obavami, které se týkaly zhoršení vztahů mezi Německem a jeho sousedy. Toho se i Československo velmi obávalo.

Politickou zprávu, která se zabývala tématem A. Hitler a jeho nástup k moci, poslal mimo jiné do Prahy československý vyslanec Štefan Osuský (1889-1973) dne 4. února 1933, působící v Paříži. Ten detailně popsal situaci ve Francii, která nastala v okamžiku, když se francouzští politici dověděli o Hitlerově uchopení moci. Dle zprávy, kterou Osuský podal, byla Francie poměrně v klidu, její politika byla

⁶⁸ AMZV, Politické zprávy Budapešť 1933, č. 18, V. Pallier, 12. 3. 1933.

⁶⁹ AMZV, Politické zprávy Vatikán, 1933, č. 9, V. Radimský, 10. 3. 1933.

⁷⁰ BESIER, Gerhard. *Svatý stolec a Hitlerovo Německo*, Mnichov, 2008, str. 109-112.

postavena na té zásadě, že pokud věděla, kdo proti ní stojí, mohla zaujmout adekvátní a efektivní opatření. Ve zprávě se též objevuje postoj francouzské tisku k hitlerismu, ten si velmi uvědomuje nebezpečí, které hrozí z Hitlerovy strany. Upozorňuje na silné Hitlerovo postavení v německé říši podporované nejen oddíly SA, ale také i Reichwehrem a stahlhelmisty. Francie se dokonce v té době obávala obnovení monarchismu v Německu. Francouzská veřejnost si začala klást otázky, co pro evropské státy Hitlerův nástup znamená. I Francie, jedna z velmocí Evropy a československý spojenec, neustále věřila v rychlý konec nacistického Německa, které se zničí samo, než způsobí chaos ve světě.

Na rozdíl od optimistických postojů našich, ale i většiny zahraničních politiků k nacistickému Německu, byla československá veřejnost v šoku a velmi ji znepokojovala situace v Německu. Spisovatel a žurnalista Rudolf Procházka vnímal nacizaci Německa jako „*osudný moment pro celou Evropu*“⁷¹. Prohra německé demokracie pro něj znamenala „*propad úrovně evropského kontinentu*“⁷². R. Procházka tvrdil, že s nástupem hitlerismu v Německu počala zkáza evropské civilizace. Další československou osobností, která se obávala o mír a klid v Evropě, byl spisovatel a kritik F. X. Šalda (1867-1937), který vyjádřil svůj strach ve svém Zapisníku. Doslova se zde napsal: „*Ten barbarický, násilnický režim v Německu vyvolal ve mně a nejen ve mně – strach o svobodu*“.⁷³ Jan Patočka napsal: „*Od roku 1933 vychází nebezpečí od Hitlera... Musíme odrážet pravicové ideje... a enormní nátlak Henleinovy a Hitlerovy propagandy.*“⁷⁴

Zdeněk Smetáček, filozof, žurnalista a publicista, označil německé chování za jakousi vášeň, která německému lidu zatemnila rozum. V polovině roku 1933 varoval Ferdinand Peroutka (1895-1978) před lehkomyšlností československé vlády, která podceňuje či si vůbec nepřipouští fakt, že v sousedním Německu vede Adolf Hitler německý národ k válce, otevřeně a horlivě v něm probouzí chuť po válečné kořisti.

Československý novinář Jan Soukenka napsal dne 31. ledna 1933 ve svém článku „Hitler kancléřem“: „*Hitler je kancléřem. Ale nestává se jim jako uchvatitel*

⁷¹ SOUKUPOVÁ, Blanka. *Český sebevědomí sen a evropská realita: reflexe Německa, Rakouska a českých Němců v české demokratické společnosti první republiky*. Praha, 2002, str. 31.

⁷² SOUKUPOVÁ, Blanka. *Český sebevědomí sen a evropská realita: reflexe Německa, Rakouska a českých Němců v české demokratické společnosti první republiky*. Praha, 2002, str. 31.

⁷³ SOUKUPOVÁ, Blanka. *Český sebevědomí sen a evropská realita: reflexe Německa, Rakouska a českých Němců v české demokratické společnosti první republiky*. Praha, 2002, str. 32.

⁷⁴ GALLIO, Claudio, eds., HEIDENREICH, Bernd, ed. a BATTĚK, Rudolf. *Deutsche und Tschechen: Nachbarn im Herzen Europas: Beiträge zu Kultur und Politik*. Köln, 1995, str.18.

*moci, jak o tom snil v dobách, kdy jeho hnutí valilo se vpřed jako lavina a postrach. Hitler stává se kancléřem na cestě kompromisu... Hitlerova vláda je kompromisem habsburské fronty, národních socialistů, německý nacionalů, Stahlhelmu a presidenta Hindenburga s jeho rádci. ... Národní socialisté dosáhli splnění hesla: Hitler kancléřem. Pro stranu i jejího vůdce nastává doba, kdy budou nuceni ukázat, co umějí, a zabývat se sliby, které tak štědře rozdávali svým stoupencům... Pro cizinu znamená kancléřství Hitlerovo výrazné posílení německého nacionalismu ... Z Německa zazněl jásot Sturmabteilungu. Vážná příčina k tomu, aby se ostatní národy pozastavily a naslouchaly.*⁷⁵ Podle úvah většiny intelektuální obce Československé republiky nastala doba, kdy se na náš demokratický stát počal snášet soumrak násilí, který postupně ničil československý sen o demokratickém státě uprostřed Evropy.

Revoluční tempo nacionálních socialistů, podpořeno prvky legálními i nelegálními, umožnilo Hitlerově straně dosáhnout tzv. usměrnění „Gleichschaltung“ v celé německé říši. „Usměrnění“ znamenalo jedinečné vítězství lomeného kříže na celé čáře. Vojtěch Mastný (1874-1954), československý vyslanec v Berlíně, zaslal 1. května 1933 do Prahy politickou zprávu, ve které detailně popsal postupné přebírání absolutní moci nacisty v Německu. Období od 30. ledna 1933 do 1. května 1933 rozdělil na tři etapy. Za první etapu označil V. Mastný rozpuštění říšského sněmu ze dne 2. února 1933 a přípravu voleb. Ještě v únoru platila myšlenka, že říšská vláda bude postupovat dle ústavy, bohužel však potlačování veřejného mínění, ovlivňování volební agitace a rozšíření oddílů SA byly znaky diktátorského režimu. Druhá etapa se týkala požáru říšského sněmu 27. února, který byl stěžejním podnětem k úplnému potlačení komunistické strany a k zahájení persekuce sociálních demokratů. Vítězství nacionálních socialistů ve volbách nestálo nic v cestě. Po vítězství ve volbách schválil nový říšský sněm tzv. zmocňovací zákon, jímž se stal A. Hitler neomezeným diktátorem Německa. Ve třetí etapě začala říšská vláda organizovat propagandu proti židům a jejich bojkot, to však netrvalo dlouho, neboť vlády ostatních evropských států odsoudily takovéto nemravní jednání a vyhlásily bojkot veškerému německému zboží. Z toho důvodu německá protižidovská akce ubrala na intenzitě.

Během tohoto období A. Hitler upevnil svou moc a nacionálním socialistům stouplu sebevědomí. Ve své zprávě zdůraznil československý vyslanec V. Mastný

⁷⁵ Národní listy 1933, ročník 73, č. 31, 31. 1. 1933, str. 1.

nedůvěru mezi německými občany, která se zvětšovala se silící Hitlerovou vládou. Společnost byla plná udavačů a lidé se báli říci vlastní názor. Po událostech ze začátku roku 1933 si Vojtěch Mastný uvědomil, že se A. Hitler díky své radikální politice v Německu udrží u moci poměrně dlouhou dobu a vyvracel, tak tím domněnky ostatních vlád evropských států, které věřily, že Hitlerova vláda do dvou let padne.

Vítězství nacismu v Německu velmi ovlivnilo i vnitřní situaci v Československu. Do Československa začala emigrovat řada německých politiků – komunisté, sociální demokraté a také německá inteligence, která s novým režimem nesouhlasila a odsuzovala jej. Počet uprchlíků se pohyboval od 3000 - 5000⁷⁶. Emigranti že našli nejen v československém státě útočiště, ale též se snažili informovat svět prostřednictvím novinových článků o tom, co se v Německu děje za hrůzy a jaká je pravda o Třetí říši. V březnu 1933 německý vyslanec W. Koch prohlásil o sudetských německých sociálních demokratech v Československu, že mají k berlínskému režimu nejvíce nepřátelský postoj. Doslova napsal: *„Avšak zuřivější útoky než z české strany směřující proti říšské vládě jsou ze strany sudetoněmecké. Zde jsou zejména sociální demokraté, jejichž tisk vzdor všem mým intervencím nepřestává provozovat odporou propagandu plnou lží a plnou všemožných hrůz a neustále napadá členy říšské vlády.“*⁷⁷

Sociální demokraté se snažili zabránit propojování českých Němců s Němci z říše již od 30. ledna 1933, informovali o hrůzách spojených se jménem Třetí říše. Jeden ze sociálních demokratů, Wenzel Jaksch (1896-1966)⁷⁸, rozdělil Němce žijící v Československu na dva tábory: Hitlerovi přívrženci a Hitlerovi odpůrci. Snažil se apelovat na obyvatele Československa, aby v této tíživé době ponechali zbytečných sporů o jazyk a odstranili tak staré předsudky. A nabádal je k obraně země, která se staví proti násilí fašismu.⁷⁹

Německý agrární ministr Franz Spina (1868-1938) označil československé Němce za „druhý státní národ“, jehož existence závisí na zachování demokratického principu v zemi. Největším obráncem československé demokracie tedy byla německá sociální demokracie, která označila demokratické Československo za hráz proti

⁷⁶ *Deutsch-tschechische Beziehungen: Arbeitstexte zur politischen Bildung*, Dresden, 1998 str. 19.

⁷⁷ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 -1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, str. 314.

⁷⁸ BACHSTEIN, Martin K. *Wenzel Jaksch und die sudetendeutsche Sozialdemokratie*, München, 1974, str. 17-36.

⁷⁹ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 -1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, str. 326.

fašistickému barbarství. Dalším členem německé sociální demokracie, kterému se nelíbilo, že se německá vláda neustále vměšuje do československé politiky týkající se práv menšin, ačkoliv v Německu samotném dochází k potlačování lidské rovnoprávnosti, byl Eugen de Witte (1882-1952). Pravda o Hitlerově Německu, kterou po československém státě šířili zástupci německé demokracie, se vůbec nezamlouvala německému ministerstvu zahraničí. Především v otázce týkající se diskriminace Židů v Německu se snažilo německé ministerstvo zkreslenými informacemi dokázat, že i v jiných státech se nechovají k Židům jako k rovnoprávným občanům. Samozřejmě byla tato ofenzíva nejvíce mířena proti Československu. Tento německý nacionalistický slogan tvrdil, že demokracie v Československu není demokratická, byl brzy označen za velký omyl. Samotný německý vyslanec v Praze Walter Koch tuto nepravdu o Československu potvrdil. Ve své zprávě W. Koch upozorňoval, že v československém státě neexistuje žádná diskriminace Židů, ba naopak jsou Židé váženými vysokoškolskými profesory, státními úředníky a řediteli a je dle jeho názoru tedy zbytečné obviňovat Československo z rasové diskriminace.⁸⁰

Nejen němečtí sociální demokraté a emigrující politici z Německa, ale i německá protinacistická inteligence jako vědci, umělci, novináři a židé bojovali v Československu za demokracii a proti Hitlerovu nacistickému režimu v Německu. Už v roce 1933 začaly v Československé republice vznikat organizace pečující o emigranty: Liga pro lidská práva a Komitét pro pomoc německým uprchlíkům, založen na jaře 1933 pod záštitou F. X. Šaldy. Komitét se snažil iniciovat za pomoci politických stran zákon o právu azylu pro politické emigranty v Československu. Ten však přijat nebyl s ohledem na mezinárodní situaci, která by se mohla skrz tento zákon zhoršit. Československá vláda tedy přijala zvláštní předpisy upravující podmínky pro přijímání a život emigrantů v zemi. Emigrační otázka byla záležitostí, která se prolínala celým meziválečným obdobím a ovlivňovala tak vztahy mezi Německem a Československou republikou.⁸¹

Jak již bylo řečeno, českoslovenští politici si zpočátku neuvědomovali, jak nebezpečná může být Hitlerova politika v Německu pro náš československý stát. První náznaky obav se objevily v souvislosti s brněnským procesem. Soudní řízení bylo

⁸⁰ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 -1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, str. 315.

⁸¹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938) Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha, 2003, str. 218.

vedeno proti organizaci Volkssport, podobající se organizačně Hitlerovým oddílům SA. Proces s Volkssportem velmi bouřil německou vládu. Adolf Hitler krátce poté, co se dostal k moci, 9. února 1933, si pozval československého vyslance V. Mastného, který průběh celé debaty zaznamenal do své politické zprávy, kterou poslal do Prahy. A. Hitler si u V. Mastného stěžoval na československý soud, který označil oddíly SA za miliční a za část říšské obrany a opakovaně zdůrazňoval, že se jedná o orgány politické. A. Hitler též zdůraznil, že neexistuje žádné propojení mezi jeho hnutím a nacistickým hnutím v Československu. Dále A. Hitler vyjádřil své přání, že si velmi přeje přátelské styky se sousedními zeměmi včetně Československa. V. Mastný pouze poděkoval A. Hitlerovi za zdůraznění přání německé vlády podpořit dobré vztahy s Československem.

Na základě prvního rozhovoru, který vedl V. Mastný s A. Hitlerem ve věci týkající se československo-německých vztahů, usoudil náš vyslanec, že vůdce nacionalistické vlády bude velmi silně reagovat na všechny útoky a kritiky, které budou směřovat na jeho vládu a stát. V. Mastný nabádal československou vládu, aby se do záležitostí v Říši nevměšovala a aby neposkytovala A. Hitlerovi záminky, kterých by mohl využít proti Československé republice. Československý vyslanec také apeloval na československý tisk, aby omezil články týkající se Německa a aby se zdržel jakékoliv kritiky. Jak uvedl V. Mastný ve své politické zprávě z 25. března 1933, říšský kancléř i ministerský kabinet byli velmi pobouřeni články československého tisku, který dle nich psal lži o dění v Německu. V. Mastný přislíbil německé vládě, že udělá vše, co bude v jeho silách, aby se tisk uklidnil a prostřednictvím své zprávy prosil vedoucí činitele československého tisku, aby kritické články týkající se Německa omezili, neboť by mohly ohrozit náš politický poměr k Německu.

Problematika související s rozhodnutím československého soudu v záležitosti s Volkssportem se táhla celý rok 1933. V. Mastný musel několikrát navštívit německého ministra zahraničí K. von Neuratha (1873-1956) a diskutovat s ním na toto téma. Jak Mastný informoval pražskou vládu, navrhl K. von Neurath variantu k vyřešení celé záležitosti a to dát aktérům brněnského procesu milost, což V. Mastný odmítl. V. Mastný tehdy apeloval na československou vládu, aby v zájmu klidných československo-německých vztahů, dohlídli na tisk, aby Německo svými články zbytečně neprovokoval. Kritika a provokace ze strany Československa by dle československého vyslance zapříčinila ostrou odezvu nejen v nacionálně-socialistickém tisku, ale i u samotného kancléře. V. Mastný se obával přiosření situace mezi

Československem a Německem.⁸² Dne 18. května 1933 poslal československý vyslanec do Prahy zprávu, ve které vylíčil Hitlerův projev před německým parlamentem v té době složeném ještě ze členů politických stran SPD, Centrum a pravicové strany NSDAP.⁸³ Hitler namířil svou řeč nejen na německý národ, ale i na celý svět. V úvodu své řeči kritizoval vlády evropských států, které vinil z problémů, jež se ve 30. letech 20. století objevily, například z hospodářské krize. A. Hitler vyjádřil svou myšlenku, že nynější problémy jsou zakotveny v mírových smlouvách, které jsou plné lži a neposkytují rozvážné, jasné a rozumné řešení nejdůležitějších otázek. Nynějšími mírovými smlouvami státy trpí. Za stěžejní politický problém dnešního světa A. Hitler označil snahu dnešních států vybudovat v Evropě spravedlnost na základě velké smlouvy, což je dle Hitlera nesmysl.⁸⁴

Ve své řeči se A. Hitler také vyjádřil k obvinění, že oddíly SS a SA jsou propojeny s Reichswehrem a fungují na základě vojenského cvičení s dodržováním vojenských zásad. Jednoduše řekl, že je to tvrzení nepravdivé. A. Hitler uvedl k této problematice jeden příklad a to brněnský proces se členy organizace Volkssport. Doslovně řekl: „*Minulý rok v Brně bylo proti členům DNSAP v Československu vedeno soudní řízení. Experti z československé armády uplatňovali názor, že jsou obžalováni v přímé spojitosti s NSDAP v Německu; členové populárního sportovního klubu (Volkssportverein) byli spojováni se členy německých jednotek SA a SS, které jsou dle československého soudu rezervou německé armády, v reálu však byly jednotky SA i SS založeny bez pomoci a podpory státu. Nacionální socialisté v Československu byli odsouzeni na základě falše.*“⁸⁵

Dle V. Mastného se A. Hitler v části svého proslovu, která se týkala Československa, zmínil o brněnském procesu velmi urážlivě, označil jednání československých vojenských odborníků za „*unverantwortliche Leichtfertigkeit čili nezodpovědnou lehkovážnost*“⁸⁶ a označil celý brněnský proces slovem „Pfui“. V. Mastný se domníval, že by si měla československá vláda oficiálně proti Hitlerově urážlivé řeči vůči československé justici stěžovat. Ministr zahraničí E. Beneš zastával názor, že na Hitlerův projev by měl krátce zareagovat pouze československý ministr

⁸² AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, V. Mastný, 9. 2. a 20. 2. 1933.

⁸³ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, V. Mastný, 18. 5. 1933.

⁸⁴ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamation 1932 – 1945*, Würzburg, 1990, str. 330-331.

⁸⁵ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamation 1932 – 1945*, Würzburg, 1990, str. 329.

⁸⁶ AMZV, Politické zprávy Berlín 1933, č. 38, V. Mastný, 18. 5. 1933.

vnitř Alfréd Meissner (1871-1950). Na rozdíl od V. Mastného E. Beneš nepovažoval Hitlerův projev za mezinárodně důležitý. Dle E. Beneše by mělo komuniké zaslané do Německa znít asi takto: *Není pravda, že členové Volkssportu byli odsouzeni na základě vojenského dobrozdání, nýbrž vojenské dobrozdání bylo částkou z toho materiálu, který byl při rozsudku vzat v úvahu. Rozsudek vydaný soudem opírá se o ty a ty důvody a vojenské dobrozdání nemělo na rozhodnutí soudu takový význam, jak se v řeči říšského kancléře uvádí. Nebylo by tudíž správné vyvozovati z toho příkladu jakékoli politické a jiné důsledky.*⁸⁷ Dle E. Beneše uvedl A. Hitler příklad s Volkssportem jako doklad jeho teorií, které zastával v Ženevě, a bylo by tedy lepší ponechat tuto věc v rukou Společnosti národů a nepouštět se do zbytečných sporů s Německem.

Na základě doporučení, které československý ministr Alfréd Meissner obdržel od ministra zahraničí, provedl tedy prohlášení týkající se Hitlerovy řeči, kterou se vměšoval do vnitřních poměrů v Československu. Prohlášení bylo poté publikováno v československém tisku. Ve své řeči A. Meissner zdůraznil nutnost reagovat na A. Hitlerovu kritiku týkající se brněnského procesu, a to ze dvou důvodů. A. Hitlerova řeč byla opřena o věcné omyly a byla považována za neoprávněný zásah do vnitřních poměrů, zvláště do výkonu justice v Československé republice. A. Meissner zdůraznil postup československých soudů a vojenských znalců v rámci vyšetřování, kde zazněla pouze nepatrná zmínka o podobných znacích Volkssportu s německými jednotkami SA. Další šetření prý bylo vedeno na německých oddílech zcela nezávisle. Zkoumalo se, zda je Volkssport brannou nebo pomocnou silou podle §2 zákona na ochranu republiky. Nakonec byl vyřčen rozsudek, že Volkssport je organizací vojenského rázu. A. Meissner se domníval, že Hitlerova kritika rozsudku brněnského soudu měla nepřímou ovlivnit rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora, ke kterému se odsouzení odvolali. Hitlerovo jednání označil A. Meissner za pokus o zásah do výkonu spravedlnosti v československém státě.⁸⁸

V záležitosti týkající se brněnského procesu se setkal československý vyslanec Vojtěch Mastný v Berlíně s ministerským ředitelem Gerhardem Köpkem, ten A. Hitlera hájil. Označil Hitlerovu řeč jako nedorozumění a dodal, že německý kancléř nemá v úmyslu zasahovat do československé justice. Dle G. Köpkeho chtěl ve své řeči A. Hitler upozornit na to, jak lehce se v zahraničí vytvoří nepravdivé mínění o německých SA a SS. G. Köpke navrhoval, aby byla tato záležitost zapomenuta. V.

⁸⁷ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, č. 38, V. Mastný, 18. 5. 1933.

⁸⁸ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, č. 38, V. Mastný, 18. 5. 1933.

Mastný souhlasil, ale požadoval komuniké, ve kterém by kancléř vyjádřil, že se nechtěl vměšovat do vnitřních poměrů Československa. Komuniké, které československá vláda požadovala, mělo být vyjádřeno na veřejnosti, což se vůbec nelíbilo A. Hitlerovi, který nehodlal celé veřejnosti přiznat svou chybu a omluvit se. Nakonec se celá aféra týkající se Hitlerova projevu zametla pod koberec.⁸⁹

V rámci československo-německých vztahů je důležité zmínit se pár slovy o Sudetoněmecké nacionálně socialistické straně. Během hospodářské krize se prohloubily rozdíly mezi vnitrozemím a pohraničními oblastmi Československé republiky. Pohraniční oblasti byly postiženy krizí nejvíce. Nacházel se zde textilní průmysl, v němž byli zaměstnání především Němci. S krizí se postupně začaly továrny zavírat a velké množství sudetských Němců přišlo o práci. Také cestovní ruch v této oblasti trpěl. Velká nezaměstnanost vzbudila v pohraničních oblastech protičeskoslovenské hlásání.⁹⁰ Nacistická propaganda využila této situace a svými totalitními metodami hlásala, že Československo úmyslně vrhá tíži hospodářské krize na československé Němce a vykořisťuje je. Avšak za nouzi v Sudetech nemohla československá vláda, nýbrž opatření nacionálně-socialistické vlády Německa, která svými hospodářskými opatřeními uškodila průmyslu, už tak krizí postiženého československého pohraničí.⁹¹

V té době existovala Nacionálně socialistická dělnická strana DNSAP, která se lišila od Hitlerovy strany NSDAP pouze pořadím písmen.⁹² Tato strana vstoupila v roce 1920 do československé poslanecké sněmovny a usilovala o stálé místo v československém politickém životě. Vývoj strany se výrazně změnil v roce 1933, s nástupem nacistické vlády v Německu. Nárůst nacionalismu v Německu způsobil prudkou změnu i v Sudetoněmecké skupině. Mladí členové se stávali členy Volkssportu, který byl formací podobající se německým oddílům SA.⁹³ Československé úřady činnost Volkssportu neustále sledovaly, až došlo k zatčení jeho členů a k soudnímu řízení v tzv. brněnském procesu s Volkssportem.

⁸⁹ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, V. Mastný, 23. 5.1933.

⁹⁰ HOUŽVIČKA, Václav. *Návraty sudetské otázky*, Praha, 2005, str. 117.

⁹¹ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918 -1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, 316.

⁹² BERAN, Josef, Ladislav. *Odepřená integrace: systémová analýza sudetoněmecké politiky v Československu 1918-1938*, Praha, 2009, str. 254-265.

⁹³ NOVÁK Otto. *Henleinovci proti Československu: Z historie sudetoněmeckého fašismu v letech 1933-1938*, Praha, 1987, str. 15.

Po tomto procesu, který způsobil velké jizvy v československo-německých vztazích, rozhodla se československá vláda k radikálnímu kroku; zakázat stranu DNSAP. Ta byla v říjnu 1933 zakázána vrchním soudem.⁹⁴ Bohužel se již v listopadu téhož roku začala formovat nová sudetoněmecká organizace SdH (Sudetendeutschen Heimatt Bund, Sudetoněmecká vlastenecká fronta), později přejmenována na SdP (Sudetendeutschen Partei, Sudetoněmecká strana) pod vedením Konráda Henleina (1898-1945). Z důvodu zákazu československé vlády týkající se rozpuštění DNSAP bylo v Československu zatčeno kolem třicet říšských Němců, kteří byli zadrženi za porušení zákona pro ochranu republiky. Buď byli členy nacionálně-socialistické strany v Německu, nebo vlastnili nacionálně-socialistickou literaturu v československém státě zakázanou. Německý vyslanec W. Koch si v souvislosti s touto záležitostí stěžoval u československého ministra zahraničí E. Beneše. Svou stížnost započal slovy: „*Pro rozpuštění DNSAP není zapotřebí mečů a ohně proti každému Němci z Říše, který je členem nacionálních socialistů.*“ E. Beneš argumentoval slovy, že v žalářích a koncentračních táborech jsou i Čechoslováci, kteří nedokázali německým úřadům odpovědět, proč patří ke stranám, které jsou v Německu nezákonné, ale které jsou v Československu stranami vládními. V souvislosti s touto odpovědí našeho tehdejšího ministra zahraničí je zřejmé, že Československo se bránilo a oplácelo Německu stejnou mincí. Československo hodlalo bojovat. Jako postup k vyřešení otázky zadržených politicky nevyhovujících osob v Německu a v Československu navrhnul Edvard Beneš výměnu osob uvězněných a odsouzených v obou zemích z politických důvodů. Obě strany si měly připravit seznamem československých a německých občanů a poté se dohodnout na postupu výměny.⁹⁵

Rozpuštění nacionálněsocialistické strany v Československu, jak informoval československý vyslanec V. Mastný, vyvolalo v německém tisku ostrou kritiku. *Berliner Lokal – Anzeiger* označil jednání československé vlády za slabost. *Deutsche Zeitung* zdůraznil československou nedůvěřivost vůči Německu, kterému nevěří, že zachová nynější hranice. Deník *Freiheitkampf* označil československé soudy za ničitele míru v Evropě. Nacistický tisk *Völkischer Beobachter* napsal, že pronásledování sudetských Němcům a rozsudek, který vyřkl československý soud, je rozsudkem

⁹⁴ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha, 2003, str. 140-142.

⁹⁵ *Documents on German Foreign Policy 1918 – 1945, Series C, The Third Reich in first Phase, Volume II., October 1933 – April 1934*, Washington, 1959 str. 101.

nepravdivým a celý svět to vidí. Deutsche Allgemeine Zeitung označil obavy československého státu z agresivních záměrů Německa vůči Československu za nesmyslné.⁹⁶

V listopadu 1933 byl vyslanec V. Mastný vyslán do Berlína s nótou, ve které si československá vláda oficiálně stěžuje na novou nacionálněsocialistickou organizaci SdH⁹⁷. Mastný si měl stěžovat u německého ministra zahraničí a především zdůraznit provokace a buřičské aktivity SdH, které jsou dle československé vlády nebezpečné v souvislosti dobrých oboustranných vztahů mezi zeměmi. Ministr zahraničí K. von Neurath odpověděl, že německá vláda podniká kroky, které by navrátily vše do pořádku, a dodal, že SdH prochází reorganizací, a že se vše v čas vyřeší a uklidní. Německo nemělo zájem, aby se situace v Československu zklidnila ba naopak. Aktivita SdH byla Německem velmi vítána. SdH měla v budoucnu usnadnit Německu obsazení československého státu. Nacionálněsocialistické vládě šlo od samého počátku o odstranění Československa skrze vyvolávání problémů uvnitř samotného státu.⁹⁸

Československo-německé vztahy nebyly roku 1933 ovlivňovány pouze problematikou týkající se Němců žijících v Čechách, názorem československé vlády k „novému“ německému státu nebo postojem A. Hitlera k demokratické Československé republice. V československo-německých vztazích sehrála velkou roli i mezinárodní politika obou států.

V roce 1933 se objevuje návrh Itálie, založit Pakt Čtyř velmocí (Velké Británie, Francie, Itálie a Německo). Prostřednictvím paktu plánovala Itálie revizi mírových smluv a zavedení rovnosti ve zbrojení. Pakt Čtyř vylučoval účast Sovětského svazu a byl namířen proti velmocenskému postavení Francie. Takovýto pakt bez váhání podpořilo Německo a Velká Británie. Francouzský postoj byl váhavější. Na jednu stranu se mohla Francie prostřednictvím paktu sblížit s Itálií, na druhé straně věděla, že je pakt namířen proti jejímu spojeneckému systému ve střední a jihovýchodní Evropě.⁹⁹ Československý vyslanec v Paříži poslal do Prahy zprávu, ve které informoval československou vládu o postoji francouzského tisku a francouzské vlády k Paktu Čtyř. Francouzský tisk označil pakt za veliké nebezpečí pro celou Evropu, neboť na základě

⁹⁶ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, Vnitřní a zahraniční politika Německa 4. čtvrtletí 1933, str. 41-42., V. Mastný, 12. 1. 1934

⁹⁷ BERAN, Josef, Ladislav. *Odepřená integrace: systémová analýza sudetoněmecké politiky v Československu 1918-1938*, Praha, 2009, str. 276-283.

⁹⁸ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, V. Mastný, 21. 12. 1933.

⁹⁹ ORT, Alexandr. *Evropa 20. století*, Plzeň, 2004, str. 79.

paktu dojde dle tisku k rovnoprávnosti Německa a to by mohlo začít zbrojit. Na rozdíl od francouzské veřejnosti francouzská vláda byla přesvědčena, že je potřeba udělat vše, co by zabránilo rozdělení Evropy na dva tábory.¹⁰⁰ Francie v červenci 1933 Pakt Čtyř podepsala. Pakt Čtyř velmocí měl přinést deset let míru v Evropě, místo toho začíná éra nebezpečného manévrování v čele s Německem. Když Itálie představila svůj návrh, uvědomila si československá vláda nebezpečí, které by Československé republice hrozilo. Německo by mohlo prostřednictvím paktu vynášet rozsudky nad celou Evropou, což bylo pro Československo velmi nebezpečné. Pakt by také narušil základnu československé zahraniční politiky a její spojenectví s Francií. Podepsání paktu Čtyř přijal pozitivně Vatikán, jak informoval československý vyslanec V. Radimský: „Vatikán ví, že pakt není definitivním vyřešením evropských problémů, ale je krokem ke spolupráci evropských států.“¹⁰¹

Vztahy Německa a Československa byly velmi ovlivněny působením Československa v rámci Malé Dohody, kde byl vůdčí osobností československý ministr zahraničí Edvard Beneš. Když na počátku roku 1933 přijala Malá Dohoda Organizační pakt, jehož cílem bylo vytvořit jeden politický útvar, v jehož čele by byla Stálá rada, která by sjednocovala zahraniční politiku sdružených zemí, vypukla v Německu vlna odporu.¹⁰² Vyslanec Mastný poslal do Prahy politickou zprávu, ve které je popsán negativní postoj Německa k novému Organizačnímu paktu: Německý nacionálněsocialistický tisk napsal, že je to akce Malé dohody, která je namířena proti Itálii, Maďarsku a Německu a označil Edvarda Beneše za zlého ducha Evropy. Dle německo-říšského tisku je cílem Malé Dohody vytvořit francouzsko-slovanské vedení Evropy. Němci viděli v Malé Dohodě vazala Francie. Malá Dohoda byla v Německu označována jako zárodek francouzského bezpečnostního systému v Evropě. Berlínské vládě se nelíbilo, že státy Malé Dohody byly proti vytvoření Celní Unie s Rakouskem a nyní ony samy chtěly zavést jednotné vystupování Malé Dohody. *Kölnische Zeitung* napsal, že Organizační pakt Malé dohody překrucuje jasně vytyčený cíl a to společnou obranu členských států proti Maďarsku, neboť je pakt namířen i proti Itálii. *Vorssiche Zeitung* naopak ve svém článku zaútočil na Československo, jehož cílem není dle tisku otevřít hranice zemědělským výrobkům, ale zarezervovat si domácí trh pro sebe.¹⁰³

¹⁰⁰ AMZV, Politické zprávy, Paříž, 1933, č. 40., Š. Osuský, 9. 6. 1934.

¹⁰¹ AMZV, Politické zprávy, Vatikán, 1933, č. 21, V. Radimský, 10. 6. 1934.

¹⁰² KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha, 2003str. 459.

¹⁰³ AMZV, Politické zprávy, Berlín, 1933, č. 41, V. Mastný, 8. 6. 1934.

Podepsání Organizačního paktu nevzbudilo v Německu pozornost jen u německého tisku a veřejnosti, ale i u německé nacionálně socialistické vlády, která řešila problematiku Organizačního paktu na ministerské diskuzi dne 7. dubna 1933. Oproti negativnímu postoji německého tisku, který Organizační pakt odsoudil, zaujmula německá vláda postoj méně kritický. Říšský ministr zahraničí K. von Neurath na zasedání řekl: *„Závěr nového Organizačního paktu Malé Dohody nemá kvůli divergentním zájmům jejích členů žádný význam ... Oproti tomu je vidět silnější vliv Francie na Československo. ... Musíme se pokusit podpořit Jugoslávii a Rumunsko v hospodářské oblasti, abychom tam získali politický vliv a kromě toho, abychom toto pro nás důležité odbytiště pro export udrželi.“*¹⁰⁴ Na základě tohoto projevu bylo zřejmé, že Německo se pokusí Malou Dohodu rozložit zevnitř s využitím chudších členských států, jako byly Jugoslávie a Rumunsko.

Velkým zásahem do mezinárodní politiky roku 1933 byl odchod Německa ze Společnosti národů a z odzbrojovací konference v říjnu 1933. Adolf Hitler oznámil jeho rozhodnutí vystoupit z odzbrojovací konference a ze Společnosti národů v sobotu 14. října: *„Z důvodu nerozumných a ponižujících požadavků ostatních sil v Ženevské odzbrojovací konferenci se říšská vláda rozhodla nepodílet se na dalším jednání v rámci konference a ve stejný čas oznamuje, že Německo odchází ze Společnosti národů.“*¹⁰⁵ Tato akce bývá označována jako *„Hitlerův puč v mezinárodní politice.“*¹⁰⁶ Československý ministr zahraničí formuloval stanovisko československé vlády k této změně slovy, že ani v této situaci se československý stát nebude vměšovat do politiky Německa. Ministr zahraničí E. Beneš se domníval, že výstupem Německa z odzbrojovací komise nehrozí nebezpečí konfliktu v Evropě, na druhou stranu zdůraznil jeho pochybnosti, které se týkaly Hitlerových mírových ujištění, kterým dle E. Beneše nelze věřit. Během své návštěvy v Paříži apeloval E. Beneš na evropské státy, aby zachovaly věrnost Společnosti národů, jejíž pravidla nesmí být porušena.

V souvislosti s vystoupením Německa ze Společnosti národů informoval československou vládu i československý vyslanec v Paříži Š. Osuský o postoji Francie, který zaujala k tomuto evropskému problému. Francie si uvědomovala, že vystoupením

¹⁰⁴ MINUTH, Karl Heinz. *Akten der Reichskanzlei: Regierung Hitler 1933 -1938, Teil 1933/1934*, Boppard am Rhein, 1983, str.317.

¹⁰⁵ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamation 1932 – 1945*, Würzburg, 1990, str. 365.

¹⁰⁶ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamation 1932 – 1945*, Würzburh, 1990, str. 364.

Německa ze Společnosti národů nastává pro Evropu obtížná situace. Dle francouzské vlády hrozí Evropě válečné nebezpečí, kterému je potřeba zabránit. Francie neustále doufala ve vyřešení této obšírné situace prostředky mezinárodní mírové politiky. Německo však vyjednávat nechtělo, jeho cílem bylo dosáhnout rovnosti ve zbrojení a zničit tak pilíře poválečné mírové smlouvy z Versailles. V listopadu 1933 vydal francouzský tisk *Le Matin* článek o rozhovoru s A. Hitlerem, ve kterém byla Hitlerovi položena otázka, zda se Německo do Společnosti národů vrátí a pokud ano, tak kdy. A. Hitler odpověděl: „*Odchod z Ženevy byl aktem nezbytným ... My se do Ženevy nevrátíme. Společnost národů je internacionální parlament, ve kterém jsou silné skupiny v rozporu s ostatními, nedorozumění mezi nimi se zvětšuje místo, aby se řešilo.*“¹⁰⁷ Bylo tedy jasné, že Německo nepomýšlí na návrat do Společnosti národů a nehodlá její pravidla akceptovat. Kromě vyslance Š. Osuského poslal do Prahy politickou zprávu o vystoupení Německa ze Společnosti národů také československý vyslanec v Berlíně, V. Mastný, který se prý ptal ministerského ředitele G. Köpkeho, jaké další plány Německo zamýšlí a dostalo se mu odpovědi, že bude čekat, co budou dělat ostatní.¹⁰⁸

Ke konci roku 1933 vyjádřila německá vláda myšlenku, že by byla ochotna uzavřít s Československem pakt o neútočení. Československý vyslanec V. Mastný se předal tento německý návrh československému ministrovi zahraničí E. Benešovi.¹⁰⁹ Ten se domníval, že klid v Evropě zařídí jedině vyřešení německo-francouzských vztahů, které ovlivní i vztah mezi Československem a Německem. E. Beneš se velmi obával izolace Československa, kterou by mohl takovýto pakt zapříčinit. Československý ministr E. Beneš velmi rychle prokoukl past, kterou Hitler pro československý stát přichystal, izolovat Československo od okolního světa a snadněji jej obsadit.¹¹⁰

V rámci mezinárodní politiky začala československá vláda a diplomacie již od počátku roku 1933 podnikat kroky na obranyschopnost československého státu. Hlavním cílem bylo zamezit německé agresi, která hrozila a neposkytnout Německu podněty, které by mohlo použít proti československému státu.

¹⁰⁷ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamation 1932 – 1945*, Würzburg, 1990, str. 397.

¹⁰⁸ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1933, V. Mastný, 29. 10. 1933.

¹⁰⁹ BARTOŠEK, Karel. *Přehled československých dějin, Díl III., 1918-1945*, Praha, 1960, str. 394.

¹¹⁰ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*, Praha, 2006, str. 461.

Během roku 1933 lze označit vztahy mezi Československou republikou a Německem za korektní nikoli však přátelské. Československý stát se dostal do sporu s německou Říší nejen kvůli událostem týkajících se brněnského procesu a zakázání strany DNSAP, ale také v rámci evropské politiky stanuly oba státy proti sobě. Československá vláda zaujala k Hitlerovu režimu nedůvěřivé stanovisko a snažila se zabránit vzniku jakémukoli nedorozumění mezi oběma státy, které by mohlo Československu pouze uškodit

3.2 Československo-německé vztahy v roce 1934

Rok 1933 přinesl řadu událostí, které měly velký dopad na mezinárodní politiku a na vztahy mezi evropskými státy. V Německu se dostala k moci Hitlerova strana a naděje Československa na přátelské vztahy s německými sousedy se rozplynuly. I přes události v Německu roku 1933 zůstala československá vláda poměrně v klidu a snažila se uhájit korektní vztahy se Třetí říší. Cílem Československa bylo udržet s Německem korektní vztah a neposkytnout Hitlerově vládě záminku, které by využila proti československému státu, se nezměnil ani v roce 1934. Československé názory na evropskou politiku se s těmi německými opět viditelně rozcházely. Během roku 1934 ovlivnily vztahy mezi zeměmi nejen události a v Říši a na mezinárodním poli, nýbrž také události spojené s německou a československou hrdostí, které zasáhly do československo-německých vztahů tak výrazně, že musel československý vyslanec několikrát navštívit německé politiky za účelem urovnání problémů, aby se situace mezi oběma státy alespoň trochu zklidnila.

Dne 30. ledna 1934 se v Německu slavilo první výročí Hitlerovy vlády. V rámci oslav byl svolán říšský sněm, který schválil zákon o sjednocení Říše. Říšský kancléř Adolf Hitler pronesl svou výroční řeč, ve které vyzdvihl úspěch nacionálněsocialistické strany v předešlém roce. „*To, co se stalo v tomto krátkém čase před našima očima je stále považováno a popisováno jako fantastická utopie...To co bylo, se již nikdy nevrátí*“.¹¹¹ A. Hitler též mluvil o německých vztazích k ostatním státům, k Sovětskému svazu, Francii, Polsku, Rakousku a Itálii a Velké Británii. Poslední dva zmíněné státy

¹¹¹ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamations 1932 – 1945*, Würzburg, str. 418.

považoval A. Hitler jako potenciální spojence Německa. Neopomněl zmínit jeho politiku opravdového míru a smíření mezi státy a zdůraznil, že si nová německá říše přeje jen mír a přátelství v Evropě. Na druhou stranu však A. Hitler odsoudil versailleský systém. Dále mluvil o nedorozumění, které se mezi Německem a evropskými státy objevilo v souvislosti s tzv. vnitřní revolucí Německa, jak označovali nacisté události roku 1933. Kancléř spatřoval hlavní příčinu toho nedorozumění v odlišném pohledu států na svět. Dle A. Hitlera odlišný pohled na svět vyvolal kritiku a neoprávněné nařčení německého lidu a říše ze strany ostatních států. A. Hitler ve své řeči neopomněl na vztahy s východem Evropy, kde zazněla známá kancléřova formule „*snaha o stabilizaci vztahů na východě s použitím systému paktů*“¹¹². Jak informoval československý vyslanec V. Mastný ve své zprávě ze dne 3. února 1934, zaznělo v Hitlerově proslovu i pár slov o Československu v souvislosti s emigrantskou otázkou. Nakonec však Hitler poznamenal, že si nebude na emigrační propagandu proti Německu v Československu stěžovat: „*Německá vláda nepodá žádnou žalobu proti sousedním státům kvůli tomu, že tam trpí protiněmeckou emigrantskou propagandu*“.¹¹³ Vyslanci V. Mastnému bylo však jasné, že A. Hitlerovi protiněmecké články v Československu lhostejné nejsou a nebudou, avšak v tehdejší době, kdy se Hitlerův zrak počal více upínat na Rakousko, nechtěl se A. Hitler zabývat československým státem. V. Mastný však tušil, že německý kancléř brzy namíří svou politiku i proti Československu. Československý vyslanec nevěřil A. Hitlerovi, že ustoupil od jeho politiky a cílů, které vylíčil v jeho knize *Mein Kampf*. Nedůvěřoval ani vysvětlením, proč A. Hitler svou knihu napsal. Německý kancléř tvrdil, že kniha má ukázat německému lidu jakou cestou se nevydat, neboť cesta násilí nikdy Německu úspěch nepřinese.¹¹⁴

Jelikož měl Mastný neustálé obavy, které u něj vyvolávala kniha *Mein Kampf*, nepřetržitě se snažil apelovat na československou vládu, aby si dávala na Hitlerovy politické kroky pozor, proto poslal na začátku července 1934 do Prahy zprávu obsahující jeho úvahy k významu knihy *Mein Kampf*. Hitlerův koncept německé zahraniční politiky vnímal československý vyslanec jako nejstěžejnější a nejdůležitější pro Československou republiku. Kromě znovudobytí vnější svobody Německa zdůraznil V. Mastný především Hitlerův cíl zabezpečit německému národu prostor pro život a to dobytím nové půdy na úkor Ruska. Dále připomenul Hitlerovu nenávist vůči

¹¹² DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamations 1932 – 1945*, Würzburg, str. 424.

¹¹³ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 13, V. Mastný, 3. 2. 1934.

¹¹⁴ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 51, V. Mastný, 3. 2. 1934.

Francii, kterou A. Hitler označil za úhlavního nepřítele německého lidu. Dalším Hitlerovým cílem bylo sloučit všechny Němce v jeden stát „*Gleiches Blut gehört in ein gemeinsames Reich*“ a Hitlerova fanatická myšlenka o čistotě německé rasy a poslání německého národa byly cíle, které začal Hitler naplňovat již v roce 1933, kdy se stal říšským kancléřem, což byl pro československého vyslance V. Mastného důkaz, že A. Hitler nikdy od svých cílů neustoupí, jen je na pár let odloží a až bude vhodný čas, začne je uskutečňovat.¹¹⁵

Událostí v Německu, která otřásla celým světem, bylo zadržení a zabití šéfa SA Ernsta Röhma (1887-1934) během Noci dlouhých nožů z 29. června na 30. června 1934, který se měl pokusit o komplot, zajmout Hitlera a obsadit všechna ministerstva. Důvodem byl odlišný postoj k organizaci a k funkci úderných oddílů, z nichž chtěl E. Röhm vytvořit orgán vlastní moci a zastával názor, aby byly oddíly SA ozbrojeny, což byl pravý opak Hitlerova úmyslu, který měl v plánu oddíly SA redukovat. Adolf Hitler věděl, že musí proti E. Röhmovi ihned zakročit, neboť oddíly SA byly proti A. Hitlerovi a to bylo nepřijatelné. V rozhovoru ze dne 11. července 1934 se k události týkající se Röhmova puče označil A. Hitler jednání Röhma za tragické a pokračoval: „*Nezbylo mi nic, než dodržet svou úřední přísahu, zůstat věrný lidu, za jehož zdraví jsem zodpovědný, zrádce zneškodnit a zachránit tím německý lid před tragédií občanské války. Občanská válka by roztrhla německý národ a vyvolala by chaos a zmatek nejen v Německu ale i v celé Evropě. Nezbylo mi tedy nic jiného než rychle a energeticky zakročit.*“¹¹⁶ Když se v záležitosti týkající se Röhmova puče sešel československý vyslanec V. Mastný s ministerským předsedou G. Köpkem, bylo mu G. Köpkem řečeno, že jen bezohlednou rázností se Hitlerovi podařilo potlačit revoltu.¹¹⁷ Röhm byl zatčen v Mnichově a později popraven.

V létě 1934 proběhla čistka v kruzích NSDAP.¹¹⁸ Československá vláda zaujala k této situaci stanovisko klidné, jak tlumočil československý vyslanec V. Mastný ministerskému řediteli G. Köpkemu, dle československého státu šlo o vnitřní záležitost Německa, která vztahy mezi Německem a Československem neovlivní. V. Mastný dodal, že československá vláda apelovala na československý tisk, aby se o událostech v Německu nevyjadřoval kriticky. Klid z tváře československého vyslance se vytratil

¹¹⁵ AMZV, Politické zprávy Berlín 1934, č. 51, V. Mastný, 1. 7. 1934.

¹¹⁶ MINUTH, Karl Heinz. *Akten der Reichskanzlei: Regierung Hitler 1933 – 1938, Teil 1933/1934*, Boppard am Rhein, 1983, str. 1395.

¹¹⁷ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 53, V. Mastný, 5. 7. 1934.

¹¹⁸ BURLEICH, Michael. *Rasistický stát: Německo 1933 -1945*, Praha, 2010, str. 189.

poté, co obdržel informaci od italského vyslanec v Berlíně, který o Röhmově komplotu hovořil s baronem K. von Neurathem. Na otázku „Kde si Röhm opatřil zbraně“ mu prý odpověděl Neurath, že si je opatřil na volném trhu ve Francii nebo u Škodovky v Československu.¹¹⁹ Takovéto obvinění V. Mastného velmi překvapilo. Když 27. července 1934 navštívil státního tajemníka Bernharda Wilhelma Bülowa (1885-1936), protestoval proti K. von Neurathovu nařknutí, že bylo Röhmovo spiknutí podpořeno z Československa. G. Bülow zahnal celou věc rychle do autu a moc se k celé záležitosti nevyjádřil, což bylo pro Mastného neuspokojivé.¹²⁰

Další stěžejní událostí, která umožnila A. Hitlerovi získat ještě větší moc v německém státě a která vyvolala nejistotu mezi ostatními státy a zkomplikovala diplomatické vyjednávání evropských států s Německem, byla smrt říšského prezidenta P. von Hindenburga (1847-1934). Vyslanec V. Mastný ve své zprávě do Prahy informoval: „*Den před smrtí říšského prezidenta přijat kabinetní radou zákon, který rozšířil Hitlerovy kompetence, úřad říšského prezidenta byl sloučen s úřadem říšského kancléře. Pravomoci prezidenta přešly na Führera (Vůdce) a říšského kancléře.*“¹²¹ Tento zákon připravilo dne 1. srpna 1934 říšské ministerstvo vnitra. Zákon, měl být opatřením v případě ochrnutí nebo smrti říšského prezidenta P. von Hindenburga. Jednalo o zákon o zastupování říšského prezidenta, kde bylo stanoveno, že v případě jeho postižení bude říšský prezident zastupován říšským kancléřem. Pro případ, kdyby prezident P. von Hindenburg zemřel, byl přijat zákon o ukončení úřadu prezidenta, prostřednictvím kterého přecházejí kompetence říšského prezidenta na říšského kancléře.¹²² Tento zákon byl uveřejněn hned den poté, 2. srpna 1934. Od tohoto dne se A. Hitler stal i vrchním velitelem ozbrojených sil. Tedy absolutním diktátorem Německa. Došlo k propojení moci zákonodárné, výkonné i vojenské. Adolf Hitler získal jedinečnou moc, která neměla v dějinách obdobného příkladu. I přesto, že byla fúze schválena, chtěl A. Hitler, aby byl zákon o fúzi podroben plebiscitu. Když svou myšlenku vyjádřil, začala velká agitační práce říšského ministra propagandy, který poukazoval na dobrý vztah A. Hitlera k německému, národem zbožňovanému, zesnulému říšskému prezidentovi P. von Hindenburgovi. Líčil důvody, proč musí jít lid za A. Hitlerem a opakovatelně zdůrazňoval důležité hlasovací heslo: „*Im Volke*

¹¹⁹ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 55., V. Mastný, 11. 7. 1934.

¹²⁰ AMZV, Politické zprávy, Berlín, 1934, V. Mastný, 27. 7. 1934.

¹²¹ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 65., V. Mastný, 3. 8. 1934.

¹²² MINUTH, Karl Heinz. *Akten der Reichskanzlei: Regierung Hitler 1933 -1938, Teil 1933/1934*, Boppard am Rhein, 1983, str.1383.

geboren, zum Führer erkoren“. Po volbách z poloviny roku 1934 A. Hitler pronesl: „*Patnáctiletý boj o moc v Německu byl volbami zakončen: od nejvyšší hlavy až do správy posledního místa nachází se Německo v ruce nacionálního socialismu*“. ¹²³ A. Hitler se stal neomezeným vládcem Německa.

Po smrti P. von Hindenburga poslal československý vyslanec V. Radimský ve Vatikánu československé vládě cennou politickou zprávu o postoji Vatikánu k Hitlerovu absolutnímu získání moci. Podle Vatikánu se v daném okamžiku naskytá otázka, zda je smír s Třetí Říší vůbec možný. Vatikán se rozhodl bránit Rakousko před každým pokusem Německa o změnu statutu quo tohoto státu. Známý prelát řekl: „*Ač válka dosud vypovězena nebyla, nařídil Vatikán všeobecnou mobilizaci proti Německu*“¹²⁴. Vatikán striktně nesouhlasil s děním v Německu a tušil, že tato moc, kterou ze dne na den Hitler získal je nebezpečná nejen pro německý stát, ale i pro celou Evropu. Adolf Hitler dosáhl absolutního postavení ve státě, naplnil se jeho první cíl stát se hlavním dirigentem Německa a mohl postupně svůj zrak upínat k jeho dalším cílům směřujícím za hranice německého státu. Od smrti P. von Hindenburga si i československá vláda uvědomila, že bude muset být při jednání s Německem ještě opatrnější.

Situace v Německu vzbudila pozornost i u československého tisku. Ten se před smrtí P. von Hindenburga zaobíral myšlenkou „*s kým půjde armáda, až Hindenburg zemře*“¹²⁵. Tisk spekuloval o tom, zda poté říšská armáda podpoří Hitlera, či jej bude brzdit v jeho politice a ohrozí tak Hitlerovu moc. Když prezident P. von Hindenburg zemřel, československý tisk začal polemizovat o potenciálních variantách, které by smrtí říšského prezidenta mohly v Německu nastat. Avšak jisté bylo, že osud Německa a veškerá jeho politika bude v rukou kancléře Hitlera. Dne 4. srpna 1934 vyšel v *Národních listech* článek „*Hitler u moci. Svět znepokojen*“¹²⁶. Tento článek informoval o samostatné Hitlerově vládě v Německu, které se stalo totalitním státem, v němž je povolen pouze jeden názor, a to názor Vůdce. Noviny poukázaly i na Hitlerovu vypočítavost, když požádal německý lid, aby mu jeho postavení potvrdil ve volbách. Mělo to být gesto, kterým se měl Hitler zalíbit zahraničí, avšak bylo na první pohled viditelné, že volby bez protikandidáta a bez svobodného rozhodování, jsou volbami zbytečnými.

¹²³ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 67, V. Mastný, 21. 8.

¹²⁴ AMZV, Politické zprávy Vatikán, 1934, č. 13, V. Radimský, 7. 8. 1934.

¹²⁵ Národní listy, roč. 74, č. 147, 1. 8. 1934, str. 1.

¹²⁶ Národní listy, roč. 74, č. 150, 4. 8. 1934, str. 1.

Situace v Evropě během roku 1934 byla připodobněna „*ke stavu člověka postiženého těžkou chorobou*“¹²⁷, takovéto připodobnění vyvstalo z úst československého vyslance v Paříži. Krvavá revoluce v Německu, pokus o nacionálněsocialistický převrat v Rakousku, soustředění veškeré moci ve státě do rukou Hitlera, to vše šokovalo celý svět. Na celém světě panovalo napětí, co bude v roce příštím. V dubnu 1934 se na veřejnosti objevil realistický názor z Varšavy, který ve své řeči interpretoval československý ministr zahraničí Edvard Beneš. Dle Polska je s demokracií v Evropě konec, což znamená nejen konec Francie, ale také konec Československa. Doslova zní polská domněnka takto: „*S demokracií je konec, státy jako Francie a Československo nebudou novým režimem akceptovány, Československo bude ohroženo diktátorským prostředím a musí s tím počítat.*“¹²⁸ Na poli mezinárodní politiky se začínaly objevovat první domněnky o potenciálním anšlusu Rakouska k Německu. Československo s Německem stanuly proti sobě. Dne 29. března 1934 konstatoval ministr zahraničí E. Beneš, že dříve se Československo anšlusu Rakouska moc neobávalo, svůj postoj však naše republika změnila s přihlédnutím na události v Německu a s ohledem na politiku československých spojenců. V souvislosti s Benešovým exposém o „*Problému střední Evropy a řešení rakouské otázky*“ z konce března 1934 se sešel československý vyslanec V. Mastný v Berlíně s ministerským ředitelem G. Köpkem, aby zjistil, jakou odezvu zanechala řeč dr. Beneše v německých politických kruzích. G. Köpke mluvil o Benešově řeči s uspokojením. Poznamenal však německou připomínku, proč se o anšlusu mluví jako o hrozbě, když nebyl zakázán žádnou mírovou smlouvou.¹²⁹ Dále ministerský předseda řekl, že si cení Benešových snah, ale bohužel jeho teoretické myšlenky, které hovoří o samostatnosti Rakouska, nepřinesly žádné konstruktivnímu řešení, které by celou situaci vyřešilo. Podle německé vlády se díval E. Beneš na evropské události jako by „*seděl na zeleném stole*“¹³⁰, jak informoval československý vyslanec Š. Osuský z Paříže. Benešovo exposé týkající se Rakouska vzbudilo vlnu pozornosti i u německé veřejnosti, především v německém tisku. Německý tisk přijal Benešův názor výjimečně přívětivě. Dokonce i

¹²⁷ AMZV, Politické zprávy Paříž 1934, Zahraniční politika Německa ve 3. čtvrtletí, Š. Osuský, 15. 10. 1934.

¹²⁸ BERBER, Friedrich. *Europäische Politik 1933 – 1938 im Spiegel der Prager Akten*, Essen, 1994, str. 32.

¹²⁹ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 31, V. Mastný, 29.4 1934.

¹³⁰ AMZV, Politické zprávy Paříž 1934, č. 27., V. Mastný, 24. 3. 1934.

nacionálněsocialistický deník *Völkischer Beobachter* tentokrát Benešovu řeč neodsoudil.

Velkou pozornost vyvolal mezi československými politickými kruhy německo-polský pakt o neútočení podepsaný koncem ledna 1934. Smlouva měla být zárukou, že po dobu 10 let budou oba státy řešit rozepře mezi sebou pouze cestou míru. Uzavřením smlouvy došlo k normalizaci německo-polských vztahů, zatížených německým revizionismem vůči Versaillské smlouvě. Uzavřením smlouvy uznalo Německo existující německo-polskou hranici, oslabil se však pozice Francie a Polsko počalo klást na československý stát požadavky týkající revize československo-polských hranic. V Německu byl pakt považován jako určitý průlom do francouzské fronty.¹³¹

Dne 28. ledna 1934 vyjádřil československý ministr zahraničí E. Beneš jeho názor vůči německo-polskému paktu o neútočení. Dle E. Beneše měl pakt své výhody a nevýhody. Pakt byl vnímán jako dočasná záruka klidu v Evropě, avšak pochybnosti o jeho dodržení časovém a věcném se objevily ihned po uzavření tohoto paktu. Prostřednictvím paktu prolomilo Německo hráz izolace, získalo čas na zbrojení a snažilo se přimět Francii ke koncesím. Německo-polský pakt měl být dokladem mírumilovnosti Německa. E. Beneš se domníval, že bude chtít Německo uzavřít stejný pakt i s Československem. V této souvislosti však E. Beneš zdůraznil, že československá vláda nebude jednat s Německem sama, nýbrž vše předtím projedná na poli Společnosti národů a se státy Malé dohody. Jak informoval československý vyslanec V. Radimský ve Vatikánu, dokonce i *zdejší představitelé státu polemizují o potenciální možnosti uzavření paktu o neútočení mezi Československem a Německem. Dle Vatikánu by se oslabil pozice Francie a vliv Malé dohody, což by přineslo československému státu více komplikací než užitku.*¹³² Z toho důvodu zatím Československá republika o uzavření paktu o neútočení s Německem neuvažovala. Na základě informací z německých politických kruhů označil Edvard Beneš jako základní předpoklad pro uzavření paktu o nonagresi mezi Československem a Německem vyřešení německo-francouzských vztahů a zdůraznil, že tento pakt nesmí být postaven pouze na strachu z útoku, nýbrž by měl být výrazem dobré vůle obou států k vzájemnému přátelství porozumění.

¹³¹ ZITTELMANN, Rainer. *Adolf Hitler a jeho cesta k moci*, Praha, 1993, str. 67.

¹³² AMZV, Politické zprávy Vatikán 1934, Zpráva za 1. čtvrtletí 1934, V. Radimský, 3. 4. 1934.

Stěžejní mezinárodní otázka roku 1934, otázka Východního paktu, též postavila československý stát proti německému. Mezinárodní izolace tlačila Francii ke sblížení se SSSR. V roce 1934 společná francouzsko-sovětská jednání vyústila do tzv. Východního paktu. Cílem bylo vytvoření tzv. Východního Locarna, který měl být paktem mezi SSSR, Francií, Německem, Polskem, Československem, Finskem, Estonskem, Lotyšskem a Litvou. Proti paktu bylo striktně Německo s Polskem.¹³³ Jak informoval československý vyslanec V. Mastný z Berlína, vnímalo Německo Východní pakt jako „rusko-židovský manévr“¹³⁴, jehož cílem je Německo poškodit a politicky obklíčit, z jedné strany Francií a z té druhé Ruskem. Ministr zahraničí K. von Neurath ve svém memorandu zdůraznil: „Sblížení Francie a SSSR je důležitý faktor pro naše zbrojení a dodal, že Německo je ochotno zúčastnit se takovýchto dohod o zbrojení pouze v případě, že budou takovéto dohody obsahovat stejná pravidla pro všechny zúčastněné.“¹³⁵ I přes své odmítavé odpovědi však zdůraznila německá Říše svou ochotu uzavírat s ostatními státy bilaterální smlouvy o neútočení, především s Československem. Německý ministr zahraničí K. von Neurath označil v jednom rozhovoru s československým vyslancem V. Mastným Východní pakt za „politiku regionálních paktů, které se zakládají na principu aliančních systémů“¹³⁶, se kterými Německo nesouhlasí. Naopak československý stát viděl v takovýchto regionálních paktech cestu k všeobecnému dorozumění v Evropě. Východní pakt byl často československými politiky označen za možnost vedoucí k vylepšení vztahů mezi demokratickým Československem a nacistickým Německem. V červenci 1934 během rozmluvy mezi V. Mastným a státním tajemníkem B. von Bülowem opět zaznělo téma týkající se Východního paktu. B. von Bülow řekl V. Mastnému, že již nechce neustále opakovat německé stanovisko k Východnímu paktu, neboť názor představitelů německé politiky je stále stejný. V. Mastný se sešel s B. von Bülowem v souvislosti s Východním paktem ještě jednou v listopadu téhož roku. Zdůrazňoval význam Východního paktu pro celou Evropu, který by mohl na delší dobu zajistit mír. B. von Bülow však stále hájil německý postoj. Řekl: „Německo neuvažuje podpořit Východní pakt, neboť je jeho cílem aliance s Ruskem a Německo nebude členem žádného takového paktu, dokud mu

¹³³ KLIMA, Antonín. *Československá zahraniční politika 1918-1938*, Praha, 1995, str. 61-80.

¹³⁴ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 48., V. Mastný, 25. 6. 1934.

¹³⁵ *Documents on German Foreign Policy 1918 – 1945, Serie C, The Third Reich in first Phase, Volume II., October 1933 – April 1934*, Washington, 1959 str. 821.

¹³⁶ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 42, V. Mastný, 23. 6. 1934.

nebude přiznána rovnoprávnost ve zbrojení¹³⁷. V memorandu z roku 1934 objasnil tento německý argument ministr zahraničí K. von Neurath, který řekl: „*To, že se jedná o pakt prevence míru, je dobré, ale Němcům vadí závazné podmínky, které nemohou jakožto neválečný stát splnit, připojení Německa k paktu je možné pouze tehdy, pokud bude Německu umožněno zbrojit v podobě jako zbrojí ostatní státy.*“¹³⁸ K. von Neurath, stejně jako G. Köpke, žádal stejné podmínky pro všechny zúčastněné státy. Důvodem, proč Německo nechtělo přistoupit a podepsat Východní pakt nebyla jen problematika týkající se rovnoprávnosti, ale též německá domněnka, že v rámci paktu získá vůdčí pozici Francie, což německý stát odsuzoval. Československý vyslanec V. Mastný citoval toto německé stanovisko ve své politické zprávě z druhého čtvrtletí roku 1934 zaslané do Prahy takto: „*Poslední cíl všech francouzských nadějí a přání je to, co je nám jasné, sevření Německa sférou francouzského vlivu.*“¹³⁹ Bylo tedy zřejmé, že Německo nikdy k paktu nepřistoupí.

Jednání týkající se Východního paktu byla opět důkazem, že se Německo nehodlá angažovat v multilaterálních smlouvách, které by mohly více zasahovat do samostatné německé politiky. Na druhou stranu Československo takovýto pakt vnímalo jako velkou naději pro zlepšení situace v Evropě. Pakt měl umožnit zapojit Sovětský svaz do evropské politiky jakožto rovnocenného partnera, který by mohl přispět k uklidnění, pro Evropu tak důležitých vztahů, mezi Francií a Německem. Odlišné postoje a názory Německa a Československa v souvislosti s touto problematikou opět ukázaly, že není možné, aby spolu spolupracovaly tak odlišné státy jako byly demokratické Československo a nacistické Německo.

Roku 1934 nejednala československá diplomacie s německými zástupci pouze v záležitostech kolem mírových paktů a celkové mezinárodní situace. Československý vyslanec Mastný musel během svých návštěv u německých státníků řešit i otázky týkající se nedorozumění mezi československým a německým státem. Takovéto záležitosti velmi ovlivnily vztahy mezi zeměmi. I přesto, že bylo několikrát zdůrazňováno oběma stranami, že malé incidenty a spory nemají výrazný vliv na československo-německé vztahy, zanechaly tyto neshody mezi oběma zeměmi

¹³⁷ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 89, V. Mastný, 20. 11. 1934.

¹³⁸ *Documents on German foreign policy 1918 – 1943, Series C (1933 – 1937), The Third Reich: First Phase*, Washington, 1959. str. 82.

¹³⁹ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, Vnitřní a zahraniční politika Německa 2. čtvrtletí, V. Mastný, 12. 7. 1934.

nezapomenutelné vzpomínky, které se po určité době vynořily na povrch a zkomplikovaly tak poměr mezi oběma sousedy.

V prvních třech měsících roku 1934 vydala německá vláda nařízení, týkající se ukazování československých znaků na německé veřejnosti. Nařízení znělo takto: „*Soukromé ukazování československých vlajek a praporek jakož i soukromé ukazování a nošení odznaků československých barev je zakázáno, pokud budou takovéto předměty ukazovány, budou zabaveny policií*“¹⁴⁰. Německá vláda vydala takovéto nařízení v odvetu za kampaň vedenou Československou republikou proti výsostným říšsko-německým znakům. Německá strana se odvolávala na to, že pouze chrání čest německého národa a zdůraznila zákaz černo-bílo-červených vlajek, skobových křížů a praporek v Československu. Ministerský předseda G. Köpke označil zákaz soukromého nošení našich státních znaků jako opatření, které může předejít protestům z německé strany a dodal, že se celá záležitost určitě za krátký čas vyřeší. V souvislosti s národní symbolikou a znaky si G. Köpke stěžoval i u československého vyslance V. Mastného, kterému sdělil svou nespokojenost týkající se zákazu kancléřových obrazů v Československu. V. Mastný mu odpověděl: „*Zákaz Hitlerových obrazů není namířen proti Hitlerově osobě, nýbrž byl schválen jako pojistka před možnými demonstracemi veřejnosti, které by si mohly v Německu vyložit jako urážku vůči zobrazené osobě a mohly by nepříjemně ovlivnit vztahy mezi oběma státy*“¹⁴¹. G. Köpke přijal V. Mastného odpověď s uspokojením a dodal, že by bylo vhodné, aby československá vláda své argumenty, proč zakázala vystavování kancléřových obrazů, veřejně oznámila.

Celá záležitost byla urovnána až koncem března 1934 v Berlíně, kde československý vyslanec Mastný a zástupce zahraničního úřadu ujednali, že: „*Československá vláda přijímá německé státní vlajce a německým výsostným znakům totéž nakládání jako vlajkám a výsostným znakům jiných států*“¹⁴². V důsledku toho i německá vláda zrušila zákaz československých vlajek a odznaků vydaný 24. února 1934.

Ke sklonku roku 1934 byl vztah mezi oběma státy opět na bodu mrazu. Problém mezi Československem a Německem vyvolalo předávání pražských insignií,

¹⁴⁰ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, Vnitřní a zahraniční politika Německa 1. čtvrtletí 1934, V. Mastný, 1. 5. 1934

¹⁴¹ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 25., V. Mastný, 2. 3. 1934.

¹⁴² AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, Vnitřní a zahraniční politika Německa 1. čtvrtletí, V. Mastný, 1. 5. 1934.

tzv. insigniáda. Počátkem sporu o insignie Karlovy University je rok 1920, kdy byl přijat zákon, dle kterého jsou knihy, archiv a insignie vlastnictvím české Karlovy university a mají být německou pražskou universitou navraceny. Do roku 1934 nebyl zákon zrealizován a insignie byly stále v rukou německé universitní obce. Rok 1934 však měl vše změnit. Bohužel předávání insignií vyvolalo pouliční šarvátky pravicových studentů, kteří proti předávání historických univerzitních insignií protestovali. V souvislosti se šarvátkami mezi československými a německými studenty v Praze, začala v německém tisku protičeskoslovenská kampaň, která vyvolala před československým vyslanectvím v Berlíně demonstraci německých studentů. Problémy vyvolané těmito nepokoji zhoršily korektní československo-německé vztahy.¹⁴³

V listopadu 1934 se konala v Německu demonstrace proti zastupitelskému úřadu v Československu. Jak uvádí ve své politické zprávě ze dne 29. listopadu V. Mastný, byla před budovou československého vyslanectví napsána urážlivá hesla jako např. *Prasata v Československu, Fuj pražští vrahové, Pryč s Prahou*¹⁴⁴, mířící proti československému státu. Když byly poté tyto události před československým vyslanectvím označeny ve večerních německých zprávách „za důstojnou kulturní manifestaci“, byl československý vyslanec V. Mastný šokován. Dle jeho názoru byla demonstrace namířena proti Československu skandál, ke kterému nemělo nikdy dojít. Ihned chtěl tedy hovořit s ministerským ředitelem G. Köpkem. V. Mastný vyjádřil před G. Köpkem svůj nesouhlas s těmito demonstracemi, které se opírají dle jeho mínění o zkreslené informace z nacistického tisku *Völkischer Beobachter*, jehož článek uráží celý československý národ. Nakonec své stížnosti V. Mastný zdůraznil, že v této události mají prsty představitelé vyšší německé politiky, pravděpodobně říšské ministerstvo propagandy a apeloval na G. Köpkeho, aby se tato nepříjemná situace, co nejrychleji vyřešila. Na konci své politické zprávy uvedl V. Mastný sklesle, že i přes jeho snahu vyřešit tento problém co nejrychleji, udělá německá nacionalistická propaganda vše po svém. Pražské předání insignií tak bylo záminkou, kterou nacistická propaganda dokázala využít ke svému užitku; úmyslně poškodit československý stát. V souvislosti s protičeskoslovenskými články v německém tisku vydal i československý tisk zprávu, ve které si stěžuje na hanebnou kampaň Hitlerovského tisku proti československému národu po pražských demonstracích. V článku stálo: „*Říšskoněmecký tisk hanobí celý náš národ*“. Tisk si především stěžoval na pasáž

¹⁴³ VYKOUPIĽ, Libor. *Slovník českých dějin*, Brno, 2000, str. 225-227.

¹⁴⁴ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 91, V. Mastný, 29. 11. 1934.

německého článku, ve kterém byli Češi označeni za cikány a českoslovenští studenti za akademickou luzu, což bylo velmi urážlivé.¹⁴⁵

Demonstrace před československým vyslanectvím, útoky nacistického tisku a i plánovaná protestní manifestace berlínské univerzity proti předání insignií pražské univerzity, Mastného velmi zneklidňovala. Jakmile se o této manifestaci dověděl, počal podnikat kroky, které by manifestaci zmírnily a které by nebyly pro Československo až tak nebezpečnými. Dne 3. prosince 1934 navštívil říšského ministra zahraničí K. von Neuratha a důsledně mu vyjmenoval všechny body, s čím československá vláda nesouhlasí a proti čemu striktně protestuje. V. Mastný vyjádřil negativní postoj proti všem demonstracím před zastupitelskými úřady Československé republiky v Německu, proti hanlivým výrokům zdejšího tisku o Československu, proti urážlivým výrokům pronesených rektorem berlínské univerzity, který označil předání insignií jako „lup“. Československý vyslanec V. Mastný neopomenul zdůraznit, že československá vláda odsoudila všechny viníky pražských demonstrací, Čechoslováky i Němce, a důrazně vyjádřil nespokojenost československé vlády s berlínskou manifestací. Ministr zahraničí K. von Neurath řekl V. Mastnému, že československou stížnost chápe a udělá vše, co bude v jeho silách, aby se situace vyřešila. I přestože oba představitelé zahraničního úřadu v Německu – K. von Neurath a G. Köpke, slíbili V. Mastnému, že se problematikou spojenou s německými demonstracemi proti Československu budou zabývat, nebyl výsledek znát.¹⁴⁶ V té chvíli se V. Mastný utvrdil ve své myšlence, že v tehdejším nacistickém Německu byla slova zahraničního úřadu považována za nepodstatné a za nitky potají tahalo říšské ministerstvo propagandy, které vyjednávat nechtělo a už vůbec nemělo zájem o uklidnění situace mezi Československem a Německem. Josefu Goebbelsovi (1897-1945) a jeho ministerstvu takováto napjatá situace vyhovovala, neboť se jim snadněji dařilo přimět Němce, aby československé obyvatelstvo a jeho stát ještě více nenáviděli.

Období roku 1934 nepřineslo žádných výrazných změn, které by československo-německé vztahy překotně ovlivnily, avšak červnové události v Německu, Hitlerova absolutní nadvláda, odlišné postoje obou států v mezinárodní sféře a nespočetné incidenty mezi československou a německou veřejností byly důkazem, že udržení korektních vztahů mezi oběma zeměmi bude pro československou

¹⁴⁵ Národní listy, č. 232, 28. 11. 1934, str. 1.

¹⁴⁶ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1934, č. 93, V. Mastný, 4. 12. 1934.

diplomacii složitější, než tomu bylo v letech minulých. Poměrně dobré československo-německé vztahy byly ohroženy s každým dalším rokem, kdy byl v Německu u moci Adolf Hitler se svým diktátorským nacionálněsocialistickým režimem.

3.3 Československo-německé vztahy roku 1935

Ačkoliv komplikace, které nastaly během roku 1934, mezi Československem a Německem byly vyřešeny poměrně v klidném diplomatickém duchu, způsobily především pražské univerzitní nepokoje týkající se předávání insignií Karlovy univerzity problémy v československo-německých vztazích, které se projevíly v roce následujícím. Německo odsuzovalo Československou republiku nejen za údajné utiskování německé menšiny, ale též jej kritizovalo za vedení její zahraniční politiky, která byla údajně namířena proti Německu. Rok 1935 přinesl řadu událostí, které neponechaly v klidu žádný stát evropského kontinentu. Státem, který opět ovlivňoval evropské dějiny, bylo Německo, které v roce 1935 potvrdilo, že se nehodlá podřizovat většině, ba naopak upřednostní svou izolaci, díky které bude moci prosazovat své politické záměry bez jakéhokoliv omezení.

Československo-německé vztahy byly v roce 1935 především ovlivněny působením obou států na poli mezinárodní politiky, kde se jejich názory znatelně rozcházely. Korektní vztahy mezi Československou republikou a Německem se přiostrhly. Rok 1935 lze označit za přelom v nazírání československých diplomatů na Německo.

Na Nový rok se u německého kancléře Adolfa Hitlera konala novoroční recepce diplomatického sboru, na níž říšský kancléř a Vůdce opět vyjádřil důrazně svou vůli vytvořit a zajistit mír v Evropě, jak informoval československý vyslanec V. Mastný, který Hitlerovým slibům nevěřil. Ke konci ledna 1935 obdržel československý vyslanec tajnou zprávu ze spolehlivého zdroje o Hitlerových záměrech z oblasti německé zahraniční politiky. V Mastný pokládal tuto informaci za velmi důležitou, proto ji ihned předal československé vládě.

V tajné zprávě bylo napsáno, že Hitler neupustil od svých záměrů z knihy Mein Kampf a že trvá na expanzi na východ. Jeho prvními cíli je zničení bolševického Ruska a zničení Československa. Hitler se domníval, že za zničení bolševismu získá nesmrtelnost a vděčnost celého světa. Samozřejmě věděl, že Rusko nezničí sám a počítal s pomocí Maďarska a Polska. Zničení Československa bylo odůvodněno tím, že československý stát je vředem Evropy a hnízdem židovských grantů a podrazů vůči novému Německu. Dále bylo Československo obviněno z neustálého duševního

a hmotného útisku Němců žijících v československém státě. Dle Adolfa Hitlera je úhlavním nepřitelem Německa dr. Karel Kramář¹⁴⁷.

V. Mastný ve své zprávě zdůraznil závislost Československa na Francii, která je dnes proti Německu, ale mohla by od své politiky chránit Československo a ostatní malé státy upustit, aby si zachránila vlastní krk. Československý vyslanec také zdůraznil Hitlerovo snažení izolovat Československo, a to prostřednictvím spolupráce se státy Balkánu. Na základě této tajné zprávy lze usoudit, že československá diplomacie se roku 1935 začala obávat o budoucí existenci demokratického československého státu, která byla ohrožena sousedním nacistickým Německem, kde Hitlerova vláda prosazuje svou politiku již poměrně dlouhou dobu a bude ji prosazovat déle, než se počítalo, jak informoval zástupce ministra zahraničí K. Krofta (1876-1945) v Praze v březnu 1935. Právě v březnu 1935 přijel do Prahy na návštěvu Anthony Eden (1897-1977), anglický státní sekretář pro zahraniční záležitosti, který měl dlouhý rozhovor s E. Benešem. Během rozhovoru zdůraznil E. Beneš A. Edenovi cíl Československé republiky, a to nadále provozovat politiku západní a varoval ho, že pokud se ponechá A. Hitlerovi volná ruka, zmocní se postupně celé Evropy. Dále E. Beneš upozorňoval na Hitlerův úmysl získat nejen německá území Československa, nýbrž celý československý stát. Je zřejmé, že roku 1935 se i E. Beneš počal velmi obávat o samotnou existenci československého státu, kterému hrozilo nebezpečí ze strany nacistického Německa.¹⁴⁸

Stěžejní událostí roku 1935 byl sárský plebiscit, který dopadl vítězně pro Německo, kterému tím narostlo sebevědomí. Pro připojení Sárska k Německu hlasovalo 445 000 obyvatel (90,5%), což byl výrazný Hitlerův triumf. Po sečtení hlasů promluvil A. Hitler prostřednictvím rádia k národu: „*Moji drazí obyvatelé Sárska, dnes za několik hodin znovu budou znít zvony skrz Německou říši jako výraz pýchy spojení se s vámi ... V této hodině jste znovu s námi spojení jako synové našeho národa a obyvatelé nové německé říše ... Vítejte drazí ve společném domově v naší nové německé říši.*“¹⁴⁹ Dále A. Hitler pokračoval ve chvále sárského obyvatelstva, ve které vyzdvihl jeho sebeobětování, trpělivost, vytrvalost a statečnost. Ve své řeči zdůraznil německou mírumilovnou politiku, na druhou stranu, jak upozornil ve své politické zprávě

¹⁴⁷ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, č. 8, V. Mastný, 19. 1. 1935.

¹⁴⁸ BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*, Praha, 2006, str. 460-461.

¹⁴⁹ DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamations 1932 – 1945*, Würzburg, 1990, str. 631.

V. Mastný, A. Hitler mluvil kriticky proti mírovým smlouvám, které chtěly pouze zbavit německý národ jeho národní suverenity. Hitler též mluvil o jeho teorii Volksstamm, z níž Německo odvozovalo svůj nárok jít za hranice nynějšího státu, adresováno především na Litvu, Rakousko a Československo, a sjednotit tak všechny Němce do jednoho státu. Československý deník *Národní listy* nepsal o této události kriticky ba naopak. V článku *Německo jása nad Sárskem* uvedl, že výsledek plebiscitu v Sársku byl přijat ve světě uspokojením. Jak informoval tisk, vnímala většina států výsledky voleb pozitivně, neboť připojením Sárska k Německu byla odstraněna hrozba války v Evropě. Všechny evropské státy včetně Československé republiky tedy vnímaly výsledek sárského plebiscitu pozitivně, neboť se domnívaly, že se vyřešením této záležitosti zklidní francouzsko-německé vztahy, vztahy tak důležité pro klid a mír v celé Evropě.

Počátkem roku 1935 se v Německu zvýšila vojenská propaganda v tisku ministerstva říšské obrany. Cílem kampaně bylo, aby si německý lid uvědomil, jakou křivdu způsobila Versaillská smlouva Německu a co by německému státu hrozilo, kdyby se neobjevil Adolf Hitler. Německý tisk *Berliner-Börsen Zeitung*, který měl nejužší styky s Ministerstvem říšské obrany, vytyčil dvě možnosti, kterými by se mohla ubírat Francie v rámci jejího postoje k tehdejším evropským záležitostem. Buď podnikne mezinárodní akci proti Německu, nebo se pokusí o dalekosáhlé porozumění s Německem. Další německý tisk, který se zabýval otázkou branné moci v Německu, byl *Kölnische Zeitung*. V jeho článku související s výročím k 30. lednu byly zmíněny cíle branné moci v Německu, které ve čtyřech bodech vytyčil sám Vůdce. V článku stálo, že Německo nikdy neporuší mír, avšak požaduje rovnoprávnost jako předpoklad účasti Německa v mezinárodních smlouvách a nikdy nepřistoupí k dohodám, jejichž důsledky nejsou úplně přehledné. Poslední Hitlerem vytyčený bod vystihl nejlépe charakter a tehdejší postoj Německa k celé Evropě a zněl takto: „*Kdo na nás sáhne, sáhne do trní a bodláčí.*“ Poslední bod zvýraznil ve své politické zprávě i československý vyslanec V. Mastný, který jej považoval za stěžejní, neboť bylo víceméně jasné, že stačí malé nedorozumění mezi státy či špatně pochopené výroky nejvyšších představitelů vlád evropských států, které by se nechtěně dotkly německého státu, a ten by se ihned začal bránit.¹⁵⁰

¹⁵⁰ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, č. 16., V. Mastný, 10. 3. 1935.

Dne 17. března 1935 poslal československý vyslanec V. Mastný do Prahy politickou zprávu, která se týkala německého zbrojení. Ve zprávě stálo, že A. Hitler oznámil zavedení všeobecné branné povinnosti a zřízení dvanácti armádních sborných velitelství o 36 divizích. Sám A. Hitler označil tento akt znovuvybudování německé armády za znovuzrození velkého státu, který byl po první světové válce poškozen nesmyslnou mírovou smlouvou a dodal, že nyní je Německo jakožto suverénní stát ochotno vyjednávat s ostatními suverénními státy¹⁵¹.

V souvislosti se znovuzavedením všeobecné branné povinnosti¹⁵² v Německu oznámil A. Hitler vládám ostatních evropských států, že Německo má již své vojenské letectvo Luftwaffe. Došlo tedy k jednostrannému porušení smlouvy z Versailles. Německé zbrojení vyvolalo velký strach mezi evropskými státy. Hitlerův akt byl proti všem diplomatickým akcím uskutečněným po roce 1918. A. Hitler však argumentoval slovy, která nebyla vůbec překvapivá. Své činy počal odůvodňovat slovy, proč by nemohlo Německo zbrojit, když zbrojí ostatní země. Dále A. Hitler prohlásil, že Německá říše je ochotna garantovat integritu hranic všem svým sousedům tedy i Československu, ale nemůže garantovat hranice státům nesousedícím tedy například Rusku. Německý národ přijal znovuzavedení všeobecné branné povinnosti s velkým aplausem.¹⁵³

Záležitost kolem zavedení všeobecné branné povinnosti nenechala klidnou ani československou vládu, která reagovala na postup německého kancléře velmi odmítavě. Dne 21. března 1933 se vyjádřil k této problematice i československý ministr zahraničí E. Beneš, který označil jednání Německa za závažný čin, který dle E. Beneše ovlivní další vývoj vztahů mezi Československem a Německem. Na druhou stranu však E. Beneš označil znovuzavedení branné povinnosti za určitý přínos, neboť se již nebudou udávat zkreslené a fiktivní údaje o stavu německé armády a ostatní země budou tedy moci lépe reagovat na situaci a budou se moci proti Německu lépe připravit.¹⁵⁴ Jako řešení tohoto evropského problému si E. Beneš představoval, že Francie, Itálie a Velká Británie utvoří jednotný blok, který bude v budoucnosti vystupovat společně proti Německu. Československá republika by měla s blokem spolupracovat a následovat jeho politiku. E. Beneš dále nabádal československé vyslance, aby neustále systematicky

¹⁵¹ AMZV, Politické zprávy, Berlín, 1935, č. 19, V. Mastný, 17. 3. 1933.

¹⁵² ORT, Alexandr. *Česká zahraniční politika*, Plzeň 2009, str. 91.

¹⁵³ AMZV, Politické zprávy, Berlín, 1935, č. 19, V. Mastný, 17. 3. 1935.

¹⁵⁴ BERBER, Friedrich. *Europäische Politik 1933-1938 im Spiegel der Prager Akten*, Essen, 1941, č. 41., str. 46.

upozorňovali ostatní evropské země na význam československého státu pro Evropu nejen z hlediska jeho geografické polohy, nýbrž také z důvodu jeho vojenských, politických a diplomatických zkušeností a schopností. Nakonec však československý ministr dodal, že je důležité nepřestat usilovat o uskutečnění dohody s Německem, jakožto záruky pro zachování bezpečnosti celého demokratického československého státu.

V rámci mezinárodní politické sféry se Německo v té době opět snažilo přesvědčit ostatní evropské země, že se zavedením všeobecné branné povinnosti se jeho postoj k Evropě se nemění, že touží po klidu a míru, a že je ochotno uzavírat s ostatními evropskými zeměmi pakty o neútočení. Tyto pakty o neútočení měly mít platnost 10 let. U československého vyslance V. Mastného vzbuzovalo uzavření takovýchto paktů velkou nedůvěru. V. Mastný se domníval, že Německo skrze pakty odkládá válku, kterou vyhlásí, až bude plně připraveno k boji.¹⁵⁵

Na zavedení všeobecné branné povinnosti reagoval i československý tisk velmi razantním odporujícím způsobem. *Národní listy* napsaly: „V Německu poprvé otevřeně přijaly zákon proti mírové smlouvě – Německo zavedlo všeobecnou brannou povinnost. Německo roztrhlo versailleskou smlouvu!“¹⁵⁶ O den později se psalo: „Německo ohrožuje mír. Ačkoliv Hitler hlásá, že Německo chce zbrojením budovat jen svou obhajobu „německé cti“ přece je zřejmo – a o tom už nikdo ani nepochybuje – že je to příprava k útočné válce.“¹⁵⁷ Německý čin vyvolal v celém světě rozruch.

Události z počátku roku 1935, ať už to byl sárský plebiscit či zavedení všeobecné branné povinnosti v Německu, velmi zneklidnily československou vládu, která se rozhodla uzavřít bilaterální smlouvu s Moskvou. Českoslovenští politici totiž přepokládali, že velmocí zasáhnout energetičtěji v záležitosti týkající se německého znovu ozbrojení, bohužel se tak nestalo a německý akt nebyl potrestán. Československo se tedy rozhodlo učinit krok k zajištění obrany státu před nacistickým běsněním. K podpisu československo-sovětského paktu došlo 16. května 1935.¹⁵⁸ Smlouva československo-sovětského sblížení trochu posílila mezinárodní pozici československého státu, bohužel však pakt vyvolal patrné zhoršení československo-

¹⁵⁵ AMZV, Politické zprávy Berlín 1935, č. 24, V. Mastný, 25. 3. 1935.

¹⁵⁶ *Národní listy*, roč. 75, 17. 3: 1935, č. 76, str. 1.

¹⁵⁷ *Národní listy*, roč. 75, č. 77, 18. 3. 1935, str. 1.

¹⁵⁸ KRÁL, Václav. *Spojenectví československo-sovětské v evropské politice 1935-1939*, Praha, 1970, str. 46-64.

německých vztahů, a to i přesto, že E. Beneš několikrát německých diplomatům zdůrazňoval, že nikdy nepřipustí, aby se jeho země stala vazalem Ruska. Přední němečtí politici ihned od počátku zřetelně odmítali československo-sovětské sblížení a své negativní stanovisko několikrát zdůraznili československému vyslanci V. Mastnému v Berlíně. I přesto, že se chtělo Československo paktem před Německem bránit, mělo sblížení opačný efekt. Německo využilo československo-sovětský pakt z 16. března 1935 k zahájení první masové nacistické kampaně proti Československé republice, která trvala až do roku 1937.¹⁵⁹

Již v březnu 1935 se stavělo Německo odmítavě ke všem potenciálním sblížením mezi Francií, SSSR a Československem. Státní tajemník B. von Bülow údajně řekl: „*Francie a Československo dělají politiku proti Německu a chystají alianci s Ruskem, což je pro Německo nepřijatelné*“¹⁶⁰. Když o dva měsíce později došlo k uzavření bilaterální smlouvy mezi Československem a Ruskem tvrdil Herman Göring (1893-1946), říšský ministr letectví a vrchní velitel Luftwaffe, jak uvedl V. Mastný ve své politické zprávě, že Československo je již v rukou SSSR, že je mezi nimi vojenská smlouva, prostřednictvím níž slouží československý stát Rusku jako základna útoku proti Německu. V. Mastný německé obviňování označil za nesmyslné.¹⁶¹

Na základě informací z německého zahraničního úřadu se V. Mastný dověděl, že prý Německo obvinilo Československo z toho, že se postavilo do blokového tábora politiky proti němu. Němci dále tvrdili, že československý stát je leteckou základnou Ruska. Německý tajný rada Renthe Fenkl dodal, že Německo je zklamáno z československého postupu, který je namířen proti Německu, i přesto, že Říše se snažila vždy o korektní a dobrý poměr s Československou republikou. V. Mastný hájil kroky Československa s takovým nasazením, aby se co nejrychleji československo-německé vztahy navrátily do původních kolejí. Československý vyslanec V. Mastný zdůrazňoval, že Německo nemá důvod k nedůvěře a snažil se obhájit československý postup v souvislosti československo-sovětského sblížení. V. Mastný vytyčil důvod, proč československý stát uzavřel s SSSR smlouvu. Tím důvodem byla oslabená důvěra československého státu v Německo ovlivněna nacistickou doktrínou a literaturou, především Hitlerovou knihou *Mein Kampf*, která neustále vyvolávala mezi československými politiky pocit nejistoty a strachu.

¹⁵⁹ DEJMEK Jindřich. *Nacistická říše a československá diplomacie 1933 - 1938*, Moderní dějiny, Praha, 1997, 132-133.

¹⁶⁰ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, č. 22, V. Mastný, 21. 3. 1935.

¹⁶¹ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, V. Mastný, 30. 4. 1935.

Ohledně paktu s SSSR napsal 1. června 1935 politickou zprávu zástupce československého ministra zahraničí K. Krofta, který ve zprávě zdůraznil, že politika československého státu se nezmění, že se Československo nehodlá vázat na SSSR a že se nadále bude hlásit k politice západní. Nakonec zdůraznil, že československo-sovětská smlouva není proti Locarnu. Koncem května 1935 se V. Mastný sešel s ministerským ředitelem G. Köpkem a ptal se ho, zda Německo nezměnilo názor na připojení se k Východnímu paktu. G. Köpke řekl: „*Německo nedokáže představit vstup do Východního paktu poté, co Československo uzavřelo s Ruskem pakt o československo-ruském sblížení, který Německo striktně odmítá*“.¹⁶² G. Köpke neopomněl zdůraznit závislost Československa na Francii a poukázal na vzájemné vojenské návštěvy Československa a SSSR, které Německo považovalo za nově vznikající vojenský svaz proti Německu. V. Mastný se snažil G. Köpkovy myšlenky vyvrátit. Několikrát zdůrazňoval, že československo-sovětský a francouzsko-sovětský pakt nejsou proti Locarnu a statutu Společnosti Národů a už vůbec nejsou namířeny proti Německé říši. Dále se Mastný snažil vyvrátit německou myšlenku, že Československo je leteckou základnou SSSR. Na konec rozhovoru mezi V. Mastným a G. Köpkem řekl německý ministerský předseda, že všechny dříve jmenované smlouvy se opotřebují, tudíž je zbytečné je uzavírat.¹⁶³

Německo označilo československo-sovětský pakt za kamufláž spojenecké vojenské smlouvy proti Německu. V. Mastný československé zájmy hájil. Snažil se Němců jejich mylné domněnky vyvrátit, několikrát zdůrazňoval, že se nejedná o žádnou vojenskou smlouvu nýbrž o smlouvu o vzájemné pomoci. Ve své politické zprávě č. 54 V. Mastný připomněl Hitlerovo stanovisko, ve kterém řekl: „*Německo zachová a bude plnit Locarnský pakt do té doby, dokud jej budou plnit i ostatní*“.¹⁶⁴ V. Mastný pokládal za podstatné toto německé stanovisko opět zmínit. Po nařčení, že československo-sovětská a francouzsko-sovětská smlouva jsou proti Locarnu, lze dle V. Mastného usuzovat, že podle Německa ostatní strany již Locarno neplní, tak proč by je měla plnit Německá říše. Podle V. Mastného by mohla vyplout na povrch otázka demilitarizované zóny Porýní, na které by si mohlo Německo začít klást nárok.

Československo-sovětský pakt vzbudil v Německu pozornost. Byl označován za „zdůraznění protiněmecké tendence“ Československa, které bylo po uzavření tohoto

¹⁶² AMZV, Politická zpráva Berlín, 1935, č. 51, V. Mastný, 31. 5. 1935.

¹⁶³ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, č. 51, V. Mastný, 31. 5. 1935.

¹⁶⁴ AMZV, Politické zprávy Berlín 1935, č. 54, V. Mastný, 5. 6. 1935.

„pro Německo“ nepřátelského paktu nazýváno sovětskou mateřskou leteckou základnou „Luftzeugmutter Schiff“.¹⁶⁵ Nepříznivě byly i komentovány návštěvy sovětských letců, o kterých se mluvilo jako o leteckých přípravách proti Německu, jak informoval československou vládu vyslanec V. Mastný z Berlína. Ministerský ředitel Alfréd Mayer označil československo-sovětský pakt, francouzsko-sovětský pakt a Východní pakt za „nešťastný nápad pánů Barthua, Litwinoffa a Beneše“.¹⁶⁶ Uzavření československo-sovětské smlouvy bylo Německem odsuzováno a výrazně zhoršilo vztahy mezi oběma sousedními státy.

Ve dnech 10. září až 16. září roku 1935 se konal v Norimberku sjezd německé nacionálně-socialistické strany, který vzbudil pozornost v celé Evropě. Na Norimberském sjezdu byly přijaty Norimberské zákony, které jsou dnes označovány jako německé rasistické zákony. Nejdůležitější dva z těchto zákonů, zákon o říšském občanství a zákon na ochranu německé krve a německé cti, byly přijaty německým Říšským sněmem dne 15. září 1935. Norimberskými zákony byla za říšskou státní vlajku přijata vlajka NSDAP s hákovým křížem, došlo k odlišení státní příslušnosti a říšského občanství. Říšskými občany se měli stát pouze občané německé krve, kteří byli ochotni a hodni věrně sloužit německému národu a říši. Zákon o ochraně německé krve a německé cti zakázal sňatky Židů s osobami německé nebo smíšené krve. Dále byla ustanovena kritéria pro posuzování příslušnosti, která určovala, zda je konkrétní osoba Žid či nikoliv.¹⁶⁷

Československý tisk *Národní listy* napsal o Norimberském sjezdu článek nesoucí název *Sněm Třetí říše zasedal*. Ve výše jmenovaném článku informoval tisk o usnesených Norimberských zákonech, zmínil Hitlerovu řeč proti sovětům a pozornost věnoval také Hitlerově řeči o německé zahraniční politice a její lásce k míru. Článek byl na rozdíl od ostatních článků o dění v Německu pouze informativní a nezaznělo ani slůvko kritiky. Československý vyslanec V. Mastný poslal do Prahy obsáhlou zprávu mapující celý Norimberský nacistický sjezd. V. Mastný ve své zprávě zdůraznil rozmach radikalismus, ke kterému se A. Hitler odhodlal během svého projevu na nacistickém sjezdu. A. Hitler namířil svou řeč nebezpečným a nenávislným způsobem proti SSSR, Litvě a Československu. Dne 11. září 1935 charakterizoval A. Hitler ve své

¹⁶⁵ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, Vnitřní a zahraniční politika Německa z 2. čtvrtletí, V. Mastný, 24. 7. 1935.

¹⁶⁶ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, č. 69, V. Mastný, 27. 7. 1935.

¹⁶⁷ BURLEICH, Michael. *Rasistický stát: Německo 1933 -1945*, Praha, 2010, str. 56-58.

řeči své odpůrce, které rozdělil do tří skupin. První skupinou byli Židé, marxisté a parlamentní demokracie, druhou skupinu tvořilo politické a morálně zkorumpované Centrum a do třetí skupiny zařadil buržoasii a intelektuály. V pasáži, kterou věnoval říšský vůdce zahraničním Němcům, prohlásil: „*Německý národ není dnes již toliko státem, nýbrž stal se živým vnitřním životem nadchnutým tělesem. Každý Němec, jenž přijde nyní do zahraničí, je živou součástí národní pospolitosti. Je členem nacionálně socialistického hnutí, nacionálně socialistické strany, život Němce je stejný jak v zahraničí, tak doma v Německu.*“¹⁶⁸ Na tuto část Hitlerovy řeči upozornil V. Mastný, neboť dle jeho názoru přešel A. Hitler od principu teritoriálního základu státu k principu osobní příslušnosti, vztahuje svrchovanost Němců bez ohledu na politické hranice na celou zeměkouli, kde Němci žijí. Z toho je patrné, že se ve své řeči snažil přimět zahraniční Němce, aby se tamní vládám postavili a žili způsobem, jako žijí říšští Němci v Německu, tedy v nacionálněsocialistickém režimu, a aby se podíleli na jeho vizi sjednotit všechny Němce v jednu velkou mocnou německou říši. Na konci své řeči se A. Hitler bránil proti liberalismu, židovství a bolševismu a dodal, že východisko nacionálně socialistického učení není ve státě, nýbrž v národě. Rudolf Hess, říšský ministr bez portfeje, apeloval na německý lid slovy: „*Přísaháte věrnost muži, jenž stal se nám Němcům a celému světu souhrnem Německa*“.¹⁶⁹

I přesto, že byly na Norimberském sjezdu přijaty nelidské zákony, poskytující právní základ v diskriminaci Židů v Německu a zákony o říšském občanství mající vliv na celý německý lid bez ohledu na to, ve kterém státě Němci žili, nezpůsobily takovéto zákony žádný povyk na poli mezinárodní politiky, neboť ostatní evropské státy považovaly Norimberské zákony za vnitřní záležitost německého státu, která je nemůže ovlivnit a ohrozit. Opak byl pravdou. Německé menšiny v zahraničí vyslechly Hitlerova přání a podnikaly kroky k jejich naplnění. Příkladem byla německá menšina v Československé republice. V té době již stál v čele Sudetoněmecké strany Konrád Henlein¹⁷⁰, který byl, i přes zapírání německé vlády, Německem podporován a to nejen morálně ale i finančně. K. Henlein se svou politikou snažil přesvědčit svět, že Československo není demokratickým státem, a že v něm dochází k utiskování německé

¹⁶⁸ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, č. 76, V. Mastný, 11. 9. 1935.

¹⁶⁹ AMZV, Politické zprávy Berlín 1935, č. 76, V. Mastný, 11. 9. 1935.

¹⁷⁰ HRUŠKA, Emil. *Konrad Henlein, Života a smrt*, Praha, 2010, str. 107-140.

menšiny. Henleinovy nářky a drastické líčení politického, školského a hospodářského útisku Němců, vzbudily pozornost německého tisku.¹⁷¹

Jak informoval československý vyslanec V. Mastný z Berlína, kampaň v obviňování Československa z utrpení německé menšiny se počala rozšiřovat již v květnu 1935. Před Norimberským sjezdem nacistické strany se konal sjezd Volksbund für das Deutschen im Ausland (VDA) v Královci, což byla manifestace pro německo. Hitlerova řeč se nesla v duchu míru, vyjádřil svou snahu podporovat národní právo Němců v cizích státech. A. Hitler byl opět na sjezdu označen za „vůdce všech Němců“. Během tohoto sjezdu bylo Henleinovo hnutí označeno za „koncesovanou sudetoněmeckou opozici dr. Beneše“ a žádalo se o finanční podporu Henleinovy Sudetoněmecké strany z říše, neboť by mohl úspěch Henleinovy strany ve volbách urychlit zkázu demokratického Československa. V souvislosti s podporou Henleinovy strany z Říše napsal německý vyslanec v Československu, W. Koch, nejvýše postavenému poradci Conrad Frederick Rödigerovi (1887-1973) zprávu, ve které vyjádřil pochybnosti o silné podpoře sudetských Němců z říše. Ve zprávě stálo, že dle jeho názoru hrozí Henleinově straně, že bude zakázána a pokud by vyšlo najevo, že se K. Henleinovi dostává finanční podpory z Německa, bylo by jeho hnutí zakázáno okamžitě. Zákaz Henleinova hnutí by dle W. Kocha byl pro Německo velká škoda, neboť dle nového zákona má Henleinovo hnutí, pokud by zvítězilo v plánových volbách nárok na křesla v československém parlamentu, a proto nabádal k opatrnosti ze strany říše.¹⁷² Henleinovo vítězství v československých volbách¹⁷³ vyvolalo v Německu uspokojení. *Podle informací od československého vyslance psal německý tisk o Henleinově vítězství jako o senzaci a označuje Henleina za „sjednotitele všech Sudetských Němců“*¹⁷⁴. V. Mastný se po úspěchu Henleinova hnutí sešel s ministerským ředitelem německé zahraničního úřadu, G. Köpkem, a poukázal na podobné znaky Henleinova jednání před volbami s německým vůdcovským principem. G. Köpke se návaznost Henleinova hnutí na německý režim snažil vyvrátit a řekl: „*Henlein není její muž*“¹⁷⁵. Avšak V. Mastný mu to neuvěřil.

¹⁷¹ HRUŠKA, Emil. *Sudetoněmecké kapitoly*, Praha, 2008, str. 124-126.

¹⁷² *Documents on German Foreign Policy 1918 – 1945, The Third Reich: First Phase, Volume II*, Washington, 1959, str. 908.

¹⁷³ BERAN, Josef Vladislav. *Odepřená integrace: systémová analýza sudetoněmecké politiky v Československu 1918-1938*, Praha, 2009, str. 283 -293.

¹⁷⁴ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, č. 49, V. Mastný, 28. 5. 1935

¹⁷⁵ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, č. 52., V. Mastný, 2. 6. 1935.

Po Norimberském sjezdu se v Německu strhla další vlna kampaně proti československému státu. Hlavními tématy byly útisk Němců v Československu, vyhlazovací politika československé vlády, bolševická a antiněmecká politika Beneše. Články byly dle vyslance V. Mastného plné nenávisti a nepravdy. Československý vyslanec si ihned stěžoval na německém zahraničním úřadu, jak referoval ve své politické zprávě ze dne 24. října 1935, že se německý tisk snaží uvést Československo v nepříznivém světle a poškodit jej. Označil kampaň za organizovaný systém ministerstva propagandy, které se úmyslně snaží Československo poškodit. Německý ministr zahraničí K. von Neurath však organizovanou kampaň popřel a poukázal na Sudety, na kraj plný skutečné bídy a hladu. V. Mastný mu ihned oponoval. Dle něj nejde o bídu německých krajů, ale o bídu krajů průmyslových a dodal, že československá vláda dělá maximum, aby se situace v pohraničí vylepšila.¹⁷⁶

V roce 1935 odešel z Prahy německý vyslanec W. Koch. E. Beneš jej chválil za jeho práci, že se vždy snažil, aby se problémy mezi oběma státy co nejrychleji urovnaly a vždy hledal to nejpříjemnější řešení a východisko. Dle E. Beneše sehrál W. Koch velmi pozitivní roli v československo-německých vztazích: „*Byl to vyslanec, který se snažil najít takové cesty, které by pomohly ke spolupráci obou zemí*“¹⁷⁷, prohlásil E. Beneš. Jako odstupující německý vyslanec projevil W. Koch obavy, že dříve či později obsadí nacionálně socialistický tábor i zahraniční úřad plnokrevným příslušníkem NSDAP a vyjednávání a řešení problémů mezi Československem a Německem se zkomplikuje.

Poměr Československé republiky k Hitlerovu Německu se během roku 1935 zhoršil. Göringova protičeskoslovenská politika, uzavření československo-ruského paktu o vzájemné pomoci, kritické a urážlivé články o československém státě v německém tisku, to vše zkomplikovalo československo-německé vztahy. Poměr k Německu byl oficiálně korektní, ale ve skutečnosti špatný. Úspěch K. Henleina, a s tím spojené semknutí všech československých Němců, kteří byli posílení Hitlerovými projevy, především tím z Norimberku, přesvědčoval československou vládu, že se blíží časy pro Československo ještě horší. A. Hitler sice o Československu příliš nemluvil, jeho osobní názor byl k našemu státu nenávistný, ale činy nacistické

¹⁷⁶ AMZV, Politické zprávy Berlín, 1935, V. Mastný, 24. 10. 1935.

¹⁷⁷ BENEŠ, Edvard. GERLINGHOFF, Peter. *Deutschland und Tschechoslowakei: ein Beitrag zu einer historisch-politischen Diskussion*, Sangerhausen, 2007, str. 48.

vlády ukazovaly, že se A. Hitler pouze přetvařoval. Československý vyslanec V. Mastný několikrát apeloval na československou vládu, aby rozlišovala aktuální Hitlerovu politiku od jeho budoucích plánů a záměrů.¹⁷⁸

¹⁷⁸ AMZV, Politické zprávy, Berlín, 1935, č. 48, V. Mastný, 21. 5. 1935.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zmapování československo-německých po 30. lednu 1933. Předložená práce poskytla nejen náhled na vztahy mezi Československem a Německem odehrávající se na poli mezinárodních diplomatických styků, ale nabídla i pohled na každodenní politické události, které československo-německé vztahy ovlivňovaly. Vypracovaná bakalářské práce se opírá především o prameny z Archivu Ministerstva zahraničních věcí v Praze a o cizojazyčné zdroje (anglické a německé knižní publikace). K oživení předložené bakalářské práce posloužily dobové články z československých novin.

Vztahy mezi Německem a Československem v poválečném období byly korektní, upřímné a oba státy se snažily mezi sebou vybudovat přátelské porozumění. Prvním mezníkem v československo-německých vztazích byla hospodářská krize, která vztahy mezi oběma zeměmi výrazně ovlivnila. Především citlivé téma spjaté s menšinovým problémem vyvolávalo vlnu nedorozumění mezi oběma státy. Problematika týkající se menšin nevyvstala tedy až po 30. lednu 1933, ale objevila se již dříve, avšak v letech 1918-1932 byly Německo a Československo ochotny se rozumně domluvit.

Po nástupu Adolfa Hitlera k moci se československo-německé vztahy nezměnily ze dne na den. Diplomatické vyjednávání však bylo složitější. Vztahy mezi státy byly během roku 1933 korektní, ale bez jakékoli známky přátelství. Začaly se objevovat první spory, které byly ovlivněny odlišným postojem vlád obou sousedů. Během roku 1933 nedošlo k žádnému většímu konfliktu mezi nacistickým Německem a demokratickým Československem. Pouze aféra s Volkssportem a s ní související brněnský proces vztahy zkomplikovaly, avšak bez většího dopadu. Československá vláda se snažila s novou německou vládou vycházet a neposkytnou žádnou záminku, kterou by mohlo Německo proti Československu použít. Československý stát se nehodlal vměšovat do německých záležitostí i v situaci, kdy Německo vystoupilo ze Společnosti Národů. Představitelé československé vlády zaujali k Hitlerově vládě vyčkávací stanovisko, nevěděli, co mohou od „nového“ Německa očekávat. Na rozdíl od veřejnosti a československých intelektuálů byli českoslovenští politici optimističtější a nepřipouštěli si, alespoň v roce 1933, že by mohlo chtít Německo naplnit cíle z knihy *Mein Kampf*. Německý říšský kancléř Adolf Hitler několikrát ubezpečoval Československo, že mu jde jen o mír v Evropě. Roku 1933 se nacistická vláda

zahraničími vztahy, konkrétně vztahy se svými sousedy, moc nezabývala. Soustředila se na dokončení vnitřní reorganizace Německa.

Rok 1934 přinesl velikou řadu událostí, během kterých se Československo a Německo ve svých názorech rozcházely. Na poli mezinárodní politiky se jednalo o Východní Pakt a německo-polský pakt o neútočení. Německo-polský pakt vyvolal u československých politiků nejistotu a spekulace, zda Německo navrhne uzavření stejného paktu i Československu, které by však podepsalo pouze po schválení Společnosti Národů. Otázka Východní Paktu však byla komplikovanější. Oba státy se postavily proti sobě. Československo pakt vítalo. Německo nikoliv. V této záležitosti se opět ukázalo, že nacistické Německo a demokratické Československo měly výrazně odlišné názory, které neumožňovaly jejich vzájemnou spolupráci. Ke komplikacím z oblasti mezinárodní politiky se přidaly i šarvátky a spory, které se týkaly pouze Československa a Německa a ohrožovaly československo-německé vztahy. Jednalo se o předávání pražských insignií, o zákaz ukazování československých znaků na německé veřejnosti a o demonstrace před československými zastupitelskými úřady v Německu.

Poměr Československa k Hitlerovu Německu se v roce 1935 přiostrl. I přes pozitivní postoj Československa k výsledku sárského plebiscitu, ve kterém viděla československá vláda naději k uklidnění francouzsko-německých vztahů, přinesl rok 1935 události, které přesvědčily československé politiky, že nastává pro Československo nebezpečná doba. Doba, ve které bude ohrožena samotná existence demokratické Československé republiky. Stěžejními událostmi byly znovuzavedení všeobecné branné povinnosti v Německu, podepsání československo-sovětského paktu o neútočení a sjezd nacistické strany v Norimberku. Především československo-sovětský pakt vyvolal v Německu vlnu odporu (nacistická kampaň proti Československu), která se zdatně promítla do československo-německých vztahů.

Ačkoliv Adolf Hitler v prvních třech letech své vlády neprojevoval výrazně vůči československému státu nenávisť ani sympatie, začal postupně mezi Čechoslováky převládat strach vyvolávaný především Hitlerovou knihou *Mein Kampf* a nacistickými činy, které nepůsobily mírumilovně ba naopak. Na konci roku 1935 čekalo celé Československo na další Hitlerovy kroky v následujících letech.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Národní listy 1933- 1935, ISSN: 1214-1240.

Archiv Ministerstva zahraničních věcí v Praze – fond Politické zprávy:

Berlín 1933 – 1935

Paříž 1933

Vatikán 1933 -1934

Budapešť 1933

Documents on German Foreign Policy 1918-1945, Series C (1933-1937), The Third Reich in first Phase, Volume II (October 14, 1933 – June 13, 1934), Washington, 1959, ISBN: 0115915788.

Použitá literatura:

BARTOV, Omer. *He meant, what he said*, New Republic, 2004, č. 2, str. 25- 33, ISSN: 0028-6583.

BACHSTEIN, Martin. *K. Wenzel Jaksch und die sudetendeutsche Sozialdemokratie*, München, 1974, ISBN: 3-486-44081-0.

BARTOŠEK, Karel. *Přehled československých dějin. Díl III. 1918-1945*, Praha, 1960.

BENEŠ, Edvard a Petr GERLINGHOFF, eds. *Deutschland und die Tschechoslowakei: ein Beitrag zu einer historisch-politischen Diskussion*, Sangerhausen, 2007, ISBN: 978-3-88348-816-5.

BESIER, Gerhard. *Svatý stolec a Hitlerovo*, Mnichov, 2008, ISBN: 978-80-86907-40-4.

BERAN, Josef Ladislav. *Odepřená integrace: systémová analýza sudetoněmecké politiky v Československu 1918- 1938*, Praha, 2009, ISBN: 978-80-8737-702-4.

BERBER Friedrich. *Europäische Politik 1933-1938 im Spiegel der Prager Akten*, Essen, 1941.

BĚLINA, Pavel. *Kronika Českých zemí 6, 1900 – 1938: počátek 20. století – zánik republiky*, Praha, 2008, ISBN: 978-80-7321-399-2.

BRECHENMACHER, Thomas. *Das Reichskonkordat 1933*, München, 2007, ISBN: 978-3-506-76465-2.

BULLOCK, Alan. *Hitler a Stalin: paralelní životopis*, Plzeň, 1995, ISBN: 80-85831-51-1.

BURLEICH, Michael. *Rasistický stát: Německo 1933-1945*, Praha, 2010, ISBN: 978-80-7249-261-9.

BRÜGEL, Johann Wolfgang. *Češi a Němci 1918-1938*. Vyd. 1. Přeložil Petr Dvořáček. Praha: Academia, 2006, 846 s. ISBN: 8020014403.

DEJMEK, Jindřich. *Edvard Beneš: politická bibliografie českého demokrata, Část první: Revolucionář a diplomat (1884-1935)*, Praha, 2006.

DEJMEK, Jindřich. *Nacistická třetí říše a československá diplomacie 1933 -1938*, Moderní dějiny: Sborník k dějinám 19. a 20. století, Praha: Historický ústav, 1997, ISBN: 80-85268-65-5.

DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamations 1932-1945, Volume I*, Würzburg, 1990, ISBN:0-86516-2271.

DOMARUS, Max. *The Complete Hitler: A digital Desktop References to his Speeches and Proclamations 1932-1945, Volume II*, Würzburg, 1990, ISBN: 0-86516-2298.

DVOŘÁČEK, Petr. *Konfliktgemeinschaft, Katastrophe, Entspannung: Skizze einer Darstellung der deutsch-tschechischen Geschichte seit dem 19. Jahrhundert = Konfliktní společenství, katastrofa, uvolnění: náčrt výkladu německo-českých dějin od 19. století*, Mnichov, 1996, ISBN: 3-486-56287-8.

Deutsch-tschechische Beziehungen: Arbeitstexte zur politischen Bildung. 1. Aufl. Dresden: Sächsische Landeszentrale für politische Bildung, Dresden, 1998.

FREI, Norbert. *Stát pod taktovkou vůdce*, Praha, 2015, ISBN: 978-80-242-4644-4.

FULBROCK, Mary. *Dějiny moderního Německa*, Praha, 2010, ISBN: 978-80-247-3104-9.

GALLIO, C., B. HEIDENREICH a R. BATTĚK. *Deutsche und Tschechen: Nachbarn im Herzen Europas: Beiträge zu Kultur und Politik*, Köln, 1998, ISBN: 3-8046-8816-0.

GAJAN, Koloman a Robert KVAČEK. *Deutschland und die Tschechoslowakei 1918-1945: Dokumente über die deutsche Politik*, Praha, 1965.

GRÜNDBERG, Karol. *Adolf Hitler: Životopis Führera*, Liberec, 1994, ISBN: 80-7382-190-7.

HOUSKA, Ondřej. *Lánská smlouva*, Moderní dějiny: Sborník k dějinám 19. -20. století, Praha, 2004, ISBN: 80-7286-065-8.

HOUŽVIČKA, Václav. *Návraty sudetské otázky*, Praha, 2005, ISBN: 80-246-1007-8.

HRUŠKA, Emil. *Konrád Henlein: život smrt*, Praha, 2010, ISBN: 978-80-86140-67-4.

HRUŠKA, Emil. *Sudetoněmecké kapitoly*, Praha, 2008, ISBN: 978-80-86140-49-0.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a České země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*, Praha, 2003, ISBN: 80-7277-031-4.

KERSHAW, Ian. *Hitler 1836-1945: Nemesis*, Praha, 2004, ISBN: 80-7203-634-3.

KLIMA, Antonín. *Československá zahraniční politika 1918-1938*, Praha, 1995, ISBN: 80-85241-88-9.

KLIMEK, Antonín. *30. 1. 1933 nástup Hitlera k moci: začátek konce Československa*. Praha, 2003, ISBN: 80-86515-28-1.

KRÁL, Václav. *Spojenectví československo-sovětské v evropské politice 1935-1939*, Praha, 1970.

KOOP, Volker. *Nacionální socialismus*, Praha, 2012, ISBN: 978-80-247-3909-0.

KOSCHMAL, W., M. NEKULA a J. ROGALL. *Češi a Němci: dějiny - kultura - politika*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2001, ISBN: 80-7185-482-4.

KUČEROVÁ, Stanislava. *Českoslovenství – středoevropanství – evropanství – úvahy, svědectví a fakta 1918-1998*, Brno, 1998, ISBN: 80-85615-26-6.

KVAČEK, Robert. *Nad Evropou zataženo: Československo a Evropa 1933 – 1937*, Praha, 1996.

LUH, Andreas. *Das Deutsche Turnverbund in ersten Tschechoslowakischen Republik*, München, 2006, ISBN: 3-486-54431-4.

MINUTH, Karl Heinz. *Akten der Reichskanzlei: Regierung Hitler, Band 1, Teil 1933/34*, Boppard am Rhein, 1983, ISBN: 3-7646-1839-6.

MINUTH, Karl Heinz. *Akten der Reichskanzlei: Regierung Hitler, Band 2, Teil 1933/1934*, Boppard am Rhein, 1983, ISBN: 3-486-56399-8.

MORAVCOVÁ, Dagmar. *Československo, Německo a evropská hnutí 1929-1932*, Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 2001, ISBN: 80-86130-14-2.

MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika: problémy demokracie v Německu 1918-1932*, Praha, 2006, ISBN: 50-246-1176-7.

NĚMEČEK, Jan. *Československo a krize demokracie ve střední Evropě ve 30. a 40. letech XX. století*. Praha: Historický ústav, 2010, ISBN: 978-80-7286-156-9.

NOVÁK, Otto. *Henleinovci proti Československu: Z historie sudetoněmeckého fašismu v letech 1933-1938*, Praha, 1987.

OLIVOVÁ, Věra. *Československo a Německo 1918-1929*, Praha, 2009, ISBN: 978-80-86107-45-5.

ORT, Alexandr. *Evropa 20. století*, Plzeň, 2004, ISBN: 80-86473-87-2.

SEIBT, Ferdinand. *Německo a Češi: dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy*, Praha, 1996, ISBN: 80-200-0577-3.

SOJÁK, Vladimír. *O československé zahraniční politice v letech 1918-1938*, Praha, 1956.

SOUKUPOVÁ, Blanka. *Český sebevědomý sen a evropská realita: reflexe Německa, Rakouska a českých Němců v české demokratické společnosti první republiky*, Praha, 2002, ISBN: 80-902785-5-8.

STRENGE, Irene. *Das Ermächtigungsgesetz vom 24. März 1933*, Journal der Juristischen Zeitgeschichte, 2013, č. 1, str. 1-14, ISSN: 1863-9984.

VESELÝ, Zdeněk. *Edvard Beneš – Československo- Evropa*, Praha, 2005, ISBN: 80-86419-80-0.

VYKOUPIIL, Libor. *Slovník českých dějin*. Brno, 2002, ISBN: 80-902782-0-5.

ZIMMERMANN, Hans Dieter. *Dějinné sousedství Čechů a Němců*. 1. české vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 2012, ISBN: 978-80-86142-45-6.

ZITELMANN, Rainer. *Adolf Hitler a jeho cesta k moci*, Praha, 1993, ISBN: 80-85622-27-0.